ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergis

Rami Karul

Suat Salih Asral

Sedat Çetintaş

Rıza Çavdarlı

Mithat Özgüç

Rıza Yalgın

Necip Aksop

İhsan Uzer

Emin Ülgener

Faruk Taşkıran

Yusuf Ziya Uğur

A. Saim Güngör

Necmettin Köroğlu

İsmet Bozdağ

Sayı: 37 Temmuz 1941

İÇİNDEKİLER

— Makale —

		Sahife
Milletçe verilmiş karar . . .	Uludağ	1
Hikâye olarak şiir	Rami Karul . . .	2
Çocuklarda komportman ve elamanter zekâ tezahürleri	Mithat Özgüç . . .	10

— Tetkik —

Bursa ve ipekçiliği tarihi . .	Rıza Çavdarlı . . .	16
Türk mimarî tarihinde Bursa eserleri	Sedat Çetintaş . . .	22
Ahmet Aziz Paşa	Rıza Yalgın . . .	33
Bursa Suları	İhsan Uzer	40

— Şiir —

Suat Salih Asral — İsmet Bozdağ — Emin Ülgener — Faruk Taşkıran — Yusuf Ziya Uğur — A. Saim Güngör — Necmettin Köroğlu.

— Müteferrika —

Bir tavzihe cevap	Necmi Aksop . . .	32
Sanat Tarihi	Uludağ	38
İç dünya	İsmet Bozdağ (Mensur şiir)	20
Halkevi çalışmaları		48

— Hikâye —

Şimdi karımı seviyorum . . .	İsmet Bozdağ . . .	46

ULUDAĞ : Aylık Bursa Halkevi Dergisidir.

Sahibi ve Neşriyat Müdürü : Halkevi Reisi AVUKAT TEVFİK AYCAN

Yazı işleri Müdürü : NAMDAR KARATAY

Teknik ve Yayın : İSMET BOZDAĞ

ULUDAĞ
Bursa Halkevi Dergisi

Sayı : 37 Temmuz 1941

MİLLETÇE VERİLMİŞ KARAR

21 Mayısta «Montrö», 24 Mayısta «Lozan» gibi iki büyük siyasî zaferi üç günlük bir mesafenin iki ucunda idrâk etmek yalnız Türk milletinin bir mazhariyetidir.

Lozanda Millî Şefin aziz parmaklarile Türk rönesansının şuuru olan muahede imzalanmış, Montroda, Türk hakimiyetinin şartsızlığı ve hakkı kabul ettirilmiştir. İşte iki siyasî zafer ki, bir tanesi bile bir milletin ebedî gururu olabilir ve o milletin göklerine bir şeref levhası halinde yazılmaya lâyık görülebilir.

Biz bu iki bayramı hemen iç içe idrâk ediyoruz. Tarihler kan ve ölüm üzerine yazılmış bir çok zaferlerle doludur. Fakat Sulh ve insanlık temelleri üzerine kurulmuş zaferler ender milletlerin alnında parıldayan bir şeref halesidir.

Bu gün bütün dünya korkunç bir harp kıyameti içinde bulunuyor. Kıtalar dört ucundan ateşlenmiş, milletler kendi korkunç mukadderatları üzerine kapanmıştır. Büyük yangınların orta yerinde mes'ud bir millet var: Türk milleti . . .

Bu sulh ve saadeti borçlu olduğumuz basîretkâr hükûmetimize ve Millî Şefimiz İSMET İNÖNÜ'ne bağlılığımız her zamankinden daha ziyade kuvvetlidir. Onlara imanımız var . . Ve milletçe yaşayıp -icab ederse milletçe ölmeğe karar vermiş bulunuyoruz...

ULUDAĞ

HİKÂYE OLARAK ŞİİR

Louis Untermyer'den

Yazan : RAMİ KARUL

İnsanın hikâye söylemeye karşı alâkası tarihten evelki devirlerden başlar ve en modern devirlerde de devameder. İnsanın yaşamaya olan ihtirası hikâyelerinde sekillendidiği hayata karşı ihtirasından ancak biraz fazladır.

Mücerret olarak ebedî hakikati düşünmeye gücü yetmeyen insan, kendi dinî inançlarını ilâhların masalları üstüne kurdu. Ve bu hal, İncil hikâyeleri, Dante'nin cehennem ve cennette dolaşması, Bunyan'ın Allegry'si gibi eserlerde devametti. Sözlerini bir hikâye ile canlandıramıyan bir hatip, söyleyecek bir şeyi olmıyan, fakat hoşa giden bir hikâye anlatan bir kimse kadar te'sir yapamaz. Kalabalık ancak görülebilen hareketler etrafında toplanır. Hareketsizce ifade edilen fikirler ancak parlayıp sönen, geçici bir şey olur. Orta seviyede bulunan insanlar için sür'atli ve hareketli bir konuşma, bu canlılığı ile kendisine hak verdirilir, kendi lehine bu hareketlerde bir takım delilller göstermiş olur.

Biz bir hikâye okur veya dinlerken tarihî gidişe bir uygunluk ararız. Yâni, hikâye zaman çerçevesi içine iyice sıralanmış olmalıdır.

Bizi hadiseler kadar masallar da eylendirir. Bir hikâyede mücerret

şeyler alınır, canlandırılır, fevkalâdeleştirilir ve birşeyler bekletecek, insanı düşündürecek, yeni düşünceler yaratacak şekilde tanzim olunur. Ve eğer hikâye san'atkârane tanzim edilmiş ve güzel anlatılmışsa biz bundan estetik bir zevk duyarız.

Homer zamanından beri bir hikâyenin dinleyiciler üstündeki zevkini arttırmak için şiirin melodi ve ritminden istifade edilmiştir. Eski ve yeni bir çok şiirlerin mevzuunu bir hikâye teşkil eder. Biz bunlara: (insan tecrübelerinin şiiri) diyebiliriz.

Nazım ve nesir halindeki hikâyeler hep aynı ölçüye tâbidir. Yalnız mısrâların dikkatsizlik ve ihmale pek tahammülü yoktur. Yalnız yazmak değil, okumak ta bir san'at, bazı kabiliyetlere lüzum gösteren bir iştir. Okuyan kimse baştan sonuna kadar mevzuu takibe muktedir olmalı, maddî ve psikolojik mücadeleleri, arzu ve akıl arasındaki boğuşmaları kavrıyabilmelidir.

Okuyucu, müellifin hikâyesinde ortaya koyduğu mes'eleyi ve bunu nasıl hallettiğini not etmelidir.

Bir hikâyeye muhayyelede resmedilen hayâller ilâve edilmiştir. O, aynı zamanda değerli kimselerin şahsî müşahedeleridir de . . .

Hikâyeciler anlatma tarzlarında umumiyetle iki yol takib ederler; Romans, yahutta, Realism. Bu iki kelime - sarîh olmaktan hayli uzak olarak - hatıra bir şeyler getirir. Fakat, bu kelimelerin delâlet ettikleri mânaların hududu sarîh olarak çizilmiş değildir. Her ikisinin ruhu belki aynı şeyse de Romans, XVIII inci ve XIX uncu asırlarda ebedî ve tarihî bir hareket olan Romantismle karıştırılmamalıdır.

Henrich Heine'ye göre Romantik hareket : « Orta zamana dönüş » tür. Walter Pater ise onun « garabet, hayret, ve iştiyak » olduğunu söyler. Victor Hugo'ya göre ise Romantism : " Edebiyatta hürriyettir. „ Ferdinand Bruntiere ise Ramantismi: "Kaidelerden kurtuluş ve iç hayata dönüş „ şeklinde anlar. George Saitsbury'ye göre ise: " Bir nevi hatırlatma, ve sembolism „ dir. Pr. İrving Balbitt'in temsil ettiği yeni klâsik hümanistlere göre ise Romantism : « hakikatten kurtuluş » tur.

Romantik maceralar

Bütün bu karakterler Romans'da da bulunabilir. Romans, bir nostalji, bir nevi hayatın arzettiği şeylerden, dünya nimetlerinden gayrisine iştiyaktır. Realismde ise vak'anın payı çoktur. Ve idealist hayaller burada pek öyle yer tutmaz. Bu ayırışla edebiyatta romantik âmillerin ferde göre değiştiğini - pek açık olmasa da - kabul etmiş oluyoruz. Meselâ bir harp malûlüne göre muharebede pek az, deniz yolculuğunda pek çok romans vardır. Fakat Okyanosların boşluğunu tatmış bir gemiciye göre ise, top sesleri çok daha romantik olabilir. Mevzularını cenup denizlerindeki hayattan alan Melville'in gayet realist tabloları New York ve Boston'da pek romantik şeyler olarak görülür.

Tenha yerlerde yaşayanlar için büyük şehirlerin yaşayışı pek acayip bir şeydir. Hulâsa; bir kimse için romantik diyar, kendinin içinde yaşamadığı memlekettir. Başka insanların malik olduğu her şeyde bizim için bir az romans vardır; denebilir.

Her ne kadar başlıca mevzular Romantik veya Realist tipe diğerinden uygun görülürse de bir hikâyeyi romantik veya realist yapan malzeme o kadar zarurî değildir.

Okyanoslarda işleyen gemilerden birinde ateşçilik eden bir adamın hayatında Realisme uygun malzeme görülebilir. Böyle olmakla beraber Viktor Hugo Paris işçi kızlarının hayatından bir Romans çıkarabildi. Aynı bir mevzu muharrire göre değişebilir, muharririne göre, Romantik veya Realist olabilir.

Cervantes orta zaman romansından aldığı malzme ile realist bir hiciv meydana getirmişti. Carl Sandburg terkedilmiş bir tuğla ocağındaki çamurdan güzel bir mevzu çıkarmasını bilmişti. Realist bir aşk tasviri Worsworth'ü fena halde hiddetlendirebilir. Fakat onun kır hayatına karşı duyduğu aşırı sevgi de bir realisti çileden çıkarabilir. Şahsî bir şiirde parmağımızı nenin romantik veya realist olduğunu kestirmek için üzerine koymamız lâzım gelen noktayı kestirmek istediğimiz zaman kendimizi tezatlar içinde buluruz.

Tipik bir romantik hayatı kendi ümid ve fikirleri adesesile gören ve gördüğünü kendi zevkine göre boyayan adamdır. Realist ise, çok kere, hayatın fotoğrafını bir anahtar deliğinden veya mikroskoptan

çekmeğe çalışır ve böylece resmi büyüterek onun kusurlarını teferrüat içinde bulmak ister.

Romantiğin iddiası burada sadece fotoğrafın çok az şey gösterdiği ve bu sebebten san'atkârane yapılmış bir resimden daha az doğru olduğudur.

Realist ise; « adîlikten, hergün olagan şeylerden ve çirkinlikten hile ile kurtulmayı reddetmekten » iftihar duyduğunu söyler. Bu iddiaya cevap veren romantik de: « hayatın güzel ve âhenkli bir hale girmeyi reddedemiyeceğini » iddia eder.

Tenyson, "The Lady of Shalott,, isimli manzum hikâyesinde bir romantiğin hayata bakışındaki korkuyu gösteriyor:

The Lady of Shalott.

Alfred, Lord Tennyson (1809 — 1892)

" Derenin iki yanında toprağı kaplayan arpa ve çavdar tarlaları ufka doğru uzanıyor, ve nihayet sema ile birleşiyordu. Tarlaların içinden bir yol geçiyor ve bir çok kuleleri olan « Camelot » şatosuna ulaşıyordu. Orada halk aşağı, yukarı dolaşıyor ve tâ . . aşağıda, etrafında zanbaklar açan Şhalott adasına bakıyorlardı. Orada söğütler bayazlaşıyor. kavak yaprakları titreşiyordu. Nehrin tam ötesinde bulunan bu adanın etrafından sular, köpürerek geçiyor, Camelottan aşağı doğru akıyor. Dört gül rengi dıvar, ve dört gül rengi kule çiçeklerle dolu bir meydana ve Leydi Şalotun sessiz adasındaki kameryeye bakıyor. Söğütlerin örttüğü kıyıdan atların çektiği yük kayıkları ağır ağır sürüklenmekte, ve ince ipek yelkenli sandallar Camelotta yavaşça süzülüp geçmektedir.,,

" Fakat O kadının elini salladığını kim görmüştü ? . . Yahut kale dıvarlarının üstünde onu gören oldu mu ? . . Leydi Şalotu bütün memleket biliyor mu ? . . ,,

" Yalnız olgun başakları biçen hasatçılar şen bir şarkının nehri dolaşıp gelen berrak ve neseli sesini duyarlardı . . ,,

« Ay ışığında yorgun hasatçı, rüzgârlı tepeler üstünde ekinleri

demet yaparken (işte, Perilere karışmış Leydi Şalot) diye bazı kimselerin fısıldadığını duyardı. »

Kısım II

« Leydi Şalot gece gündüz parlak renklerle sihirli ince bir kumaş dokurdu. O, daima kendisine bir sesin durup aşağıya, Samelota bakarsa, üstüne lânet yağacağını fısıldadığını işitirdi. Bu lânetin ne olabileceğini O bilmiyor, daima korkuyor, ürperiyordu. Leydi Şalot işinden başka şeylere pek az dikkat ediyordu. Bütün sene karşısına asılmış bir aynada bütün bir âlemin aksinin oynaştığını görürdü . . Orada, Camelota doğru kıvrıla kıvrıla uzanan geniş yolu nehrin girdaplarını, koylarını ve Camelot yolundan geçen kırmızı elbiseli dükâncı kızlarını görürdü. Bazı zamanlar da neş'eli bir genç kız gurubunun ve bir manastır baş papazının ağır ağır geçtiği görülürdü . . »

« Zaman oldu ki, kıvırcık saçlı genç bir çobanın veyahut uzun saçlı, kırmızı elbiseli genç bir uşağın ve ikişer, ikişer yürüyen şovalyelerin mavi akisleri aynadan geçerdi . »

" Leydi Şalotun sadık ve halis bir Şovalyesi yoktu. ,,

" Ekseriya, sessiz gecelerde, aynada gördüğü şeyleri örgüsüne koyarak çalışırken o memnundu. Fakat, bazı zaman da aynada bir cenaze alayının meşaleler ve sorguçlar arasında Camelot'a girdiğini görürdü. ,,

" Ay, tam semada yükseldiği zaman az evvel evlenmiş iki aşık gelirdi. O zaman Lady Shalott: "Ben yarı karanlık hastasıyım.,, derdi. ,,

" Bir gün köşkün bir ok atımı uzağından cessur Sir Lancelot arpa tarlalarının arasından at üstünde geçti. Yaprakların arasından sızan güneş mahmuzlarını parlatıyordu. O, bir kırmızı Hac şövalyesidirki kendini, sarı tarlalar arasında parlayan kalkanında resmi bulunan bir Lady'nin sevgisine vermişti. ,,

" Camelot'a doğru giderken altın renkli saman yolu arasından yıldız demeti gibi atının kıymetli taşlarla bezenmiş başlığı parlıyor ve o başlığa takılmış küçük çıngıraklar neş'eli neş'eli ötüyordu. ,,

" Omuzdan atılmış armalı kılıç asgısına büyük bir gümüş boru asılmıştı. Böylece geçerken zırhlarının çıkardığı sesler işitiliyordu. ,,

“ Sema berrak ve tamamile bulutsuz maviydi. Şövalye Camelot'a doğru giderden atının sık mücevherlerle örtülü semeri tolgası ve onun üstündeki sorguç, hepsi birlikte bir alev gibi parlıyordu. ,,

“ Erguvan renkli gecede ekseriya yıldız kümelerinden aşağı doğru, arkasında ışıktan bir iz bırakarak bir meteor uçar; İşte şövalye de oradan öyle bir meteor gibi geçti, gitti... ,,

“ Onun genç ve berrak alnı güneşten yanıyor, harp atı sarı çiçekler üstünde yavaş yavaş ilerliyordu. Kömür siyahlığındaki saç lüleleri miğferinden taşıyordu. Dereyi geçerken ve kır boyunca yürürken “Tirra Lirra...„ diye şarkı söyleyen sövalyenin aksi, billur aynada biran göründü. ,,

“ Lady Shlott örgüsünü ve gergefini bıraktı odada bir kaç adım yürüdü, evvelâ açılmış suzanbaklarını ve daha sonra, aşağı Camelot'a doğru bakınca da şövalyenin miğferile üzerindeki sorgucu gördü Fakat o anda ayna bir baştan bir başa çatladı. Lady Shalott “Üzerime lânet yağdı„ diye inledi... ,,

Kısım III

“ Şark rüzgârı zorlu esiyor, sararmış orman eğiliyordu. Geniş ırmak sızlanıyor, büyük bir ağırlıkla alçalan semadan Camelot üzerine yağmur yağıyordu. ,,

“ Lady Shlott sahile indi ve orada süyüklenüp gelmiş bir süğüt ağacının altında bir kayık buldu. Bu kayığın başına kendi ismini yazdı. Lady of Shalott. ,,

“ Nehrin karanlık derinliği vect halinde cür'etli bir kâhin gibi bütün kendi talihsizliğini parlak yüzünde gösteriyordu. Gün biterken Lady Shalott sandalın demirini çözüp içine uzandı ve geniş ırmak onu uzaklara götürdü... ,,

“ Lady Camelott'a doğru sürükleniyordu. Sandalın içinde yatıyor, giydiği kar beyazlığındaki elbise sağa, sola hafif hafif uçuyordu. ,,

“ Gece sesleri arasından üstüne yapraklar hafifce düşüyordu. Bir ilâhi okunduğunu işitti. Bu ilâhi yükselen, alçalan, ağlayan ve ahretten geliyormuş gibi olan bir ilâhiydi. Onu kanı yavaş yavaş donun-

caya ve Camelot'a çevrilmiş gözleri tamamile kararıncaya kadar bu iâhi devametti. „

" Akıntıyı geçmeden, kıyı boyunca dizilmiş evlerin birincisi şarkısını söylerken Lady Shalott öldü. „

" Artık bir ölüyü taşıyan sandal, kulelerin ve balkonların altından, bahçe duvarlarının ve setlerin yanından, bulutların arasından parlayan bir güneş ışığı gibi akıp geçti. Yüzü ölümün solgunluğu ve sükûnu içinde, yüksek evlerin arasından Camelot'a girdi. Şövalye ve burjuvalar, lordlar ve kadınlar iskelenin üstüne geldiler ve kayığın başında onun ismini okudular: The Lady of Shalott. „

" Bu kimdi? Ve niçin burada bulunuyordu? Yakındaki iyi aydınlatılmış sarayda bütün Camelot şuvalyelerinin neşeli sesleri söndü. Fakat Lancelot: "Lady Shalott'un sevimli bir yüzü var. Allah ona acısın.„ diye bir aralık gülümsedi ve adeta eylenir gibi oldu... „

M. RAMİ KARUL

D U A

Dua ki, cennete bağlanan tek yol,
Dua ki, tarlada bire bin başak.
Allahtan kısmetler arzulayan kol.

Hayırlı sabahlar kurtuluş yeri,
Yalnız değil, cümle için istemek.
Beklediğimiz huzur saatleri.

Kıble yolu, basübadelmevt için,
Sevapların birer kanat oluşu.
Sıyrılışı istirabın, sevincin ...

EMİN ÜLGENER

— Canân —

Bütün şiirlerin cananı !..
Beş asırlık Türk divanı
Senin hüsnünle şeyda !.
Her kasidede senden bir nida,
Her gazelde
Senden bir nefaset seziyorum ...
Nedimin servirevanı,
Fuzulinin zalim canânı,
Hatta Yunusun mevlâsı bile sensin !.
Hepsinde senin yüzün,
Hepsinde senin hüznün var !.
Kimine maşuka oldun,
Kimine yâr ..
Kimine sadece " sureti mutlak " ...

Bendeki tecellin ise :
Her halde burcu burcu saadet kokan
Bir aşkı ilâhi olacak ...

Bir aşkı ilâhi !..
Şeksiz ve kaytsız yaşamaktır billâhi !..
Bir gül gibi,
Bülbül gibi yaşamak ..
Ah .. Ne güzel :
Sedef bir zevrekçeye binmiş mehtap ...
Kalbin dile geldiği bir ney ...
Gümüş bir gölde yıkanırken hüsnün ve cemalin
Her zerrede duymak seni ...
Ah .. Ne güzel şey !.
Terk eder her şey ruhu,
Aşktan ve güzellikten gayri ..
Siyah gölgeler halinde ayrılır bedenden fenalık,
Allah gibidir insan o anlık ..

Evet bütün şiirlerin canânı !..
Beş asırlık Türk divanı
Senin hüsnünle şeyda !.
Bende şeydayım !..
Ve emin olki :
Şu konca halinde açmış mevsim gülü kadar
Rüyasın
Ve Rüyayım ...

İSMET BOZDAĞ

Muhtelif yaşlardaki çocukların comportement ve elemanter zekâ tezahürlerine ait tetkikler

III

Yazan : MİTHAT ÖZGÜÇ

Üçüncü gurup : Beş yaşındakiler :

Cevdet : (Şişli Terakki)

Tecrübe : 1

Tecrübe aynen diğerlerinde olduğu gibi tatbik ediliyor. Evvelâ portakallara bakıyor, sonra ikisini bir eline diğer ikisini de öteki eline alıyor. Geriye kalan iki portakalı da bunların arasına sıkıştırarak hepsini birden getiriyor.

Tecrübe : 2

Masadaki muhtelif yığınlar gösteriliyor ve bunlardan hangisi çok diye soruluyor. Çocuk her yığına dikkatli, dikkatli bakıyor, sonra birden bire saymadan karemelâ yığınının çok olduğunu söylüyor.

Hacer : (Kreş)

Tecrübe : 1

Portakalları taşıması söyleniyor. Fakat o hiç bir şeyle alâkadar değil,

ne portakallara ne de gözü önünde duran sepete bakıyor.

Biraz sonra bir elile portakalları masanın kenarına kadar getiriyor. Bir müddet durakladıktan sonra göğsünü ve ellerini alet yaparak taşıyor.

Tecrübe : 2

Üç kümeyi mukayese ettiriyoruz Saymaya lüzum görmeden ceviz yığınının karemelâlardan çok olduğunu söylüyor. Sonra ayrı olarak siyah şekerlerle karemelâları mukayese ettiriyoruz Gene saymadan şekillerine ve işgal ettikleri yere bakıyor hükmünü geştalt olarak veriyor.

Binaenaleyh karamelâlar geniş saha işgal ettikleri için onlara çok diyor. Bunun üzerine her üç yığını ayrı avrı saydırıyor, hangisi çok diye soruyoruz O gene evvelce söylediği gibi ceviz ve karamelâların daha çok olduğunu söylüyor ki, bundan henüz süjede adet mefhumunun teşekkül etmediği anlaşılıyor.

Netice :

Beş yaşındakilerden alınan neticeleri incelediğimizde, bunlarda dört yaşındakilere nazaran bariz fark bulamıyoruz. Yapılan yirmi beş taşıma tecrübesinde on altı süje dört yaşındakiler gibi vücutlarını alet olarak kullanıyor, fakat yanlarında duran sepetten istifade edemiyorlar. Yalnız üç çocuk arkadaşlarından farklı olarak eteklerinden istifade ediyor. Geri kalan altısı ise ne vücutlarını ve nede eteklerini kullanamıyor.

Mukayese tecrübelerinde de görülür fark bulamıyoruz. Yirmi beş denekden on ikisi şekillerine ve kapladıkları sahaya göre mukayese ediyor, onu yine şekillerine göre geştalt olarak mukayese ediyor. Fakat her yığın ayrı ayrı saydırılırsa hepsinin müsavi olduğunu anlıyabiliyor Geri kalan üçü ise hiç birini yapamıyor.

Dördüncü gurup : altı yaşındakiler :

Müzeyyen : (Kreş)

Tecrübe : 1

Masanın üzerindeki bütün yemişleri diğer masanın üzerine götürmesi söyleniyor. Çocuk evvelâ duraklıyor. Hepsine ayrı ayrı baktıktan sonra portakalları kucağına almak istiyor Hepsini birden deyince cevizleride portakalların yanına getiriyor ve elini göğsüne dayayarak hepsini birden getirmeye çalışıyor. Fakat muvaffak olamıyor.

Bu müşkülâtı gördüğü halde bile sepetten veya eteğinden istifade edemiyor.

Tecrübe : 2

Karemelâlarla siyah şeker yığınlarından hangisi çok diye soruluyor. Çocuk ikisinede baktıktan sonra siyah şekerleri gösteriyor.

Peki öyleyse hepsini ayrı ayrı say bakalım deniyor. Evvelâ gözlerile saymağa çalışıyor, beceremeyince birer birer elile sayıyor, kendi kendine buda onbeş buda onbeş, ikiside bir diyor.

Mehmet Ali : (Kreş)

Tecrübe : 1

Masanın üstündeki bütün yemişleri gösterdikten sonra, bunları al bize getir diyoruz. Biraz duruyor sonra ben getiremem diyor ve hiç bir şeye teşebbüs etmiyor. Sadece yemişlere bakıyor.

Tecrübe : 2

Mukayese için kümeler kendisine gösterilirken, o hemen şekerlere saldırıyor. Ceviz yığını ile karemelâ yığını gösterilerek, bunların hangisi çok diye soruluyor. O hiç dikkat etmeden karemelâları gösteriyor. Sonra karemelâlar biri altı diğeri dokuz adetten mürekkep olmak üzere iki kısma ayrılıyor. Gene bunların hangisi çok diye soruluyor. Bu defada hiç dikkat etmeden altı tanelik yığını gösteriyor.

Netice :

Altı yaşındakilerden alınan neticeleri tetkik ettiğimizde, bu guruptaki süjelerin beş yaşındakilerden farklı bazı komportmanlar (davranmalar) gösterdiklerini müşahede ediyoruz

Meselâ : Taşıma tecrübelerinde 25 denekten 18 zi eteklerinden istifade etmekle yeni bir komportman gösteriyorlarki bununla yakınlarındaki eşyadan istifadeyi düşündükleri anlaşılıyor. Geri kalan süjelerden 4 ördü kendi vücutlarını alet olarak kullanıyorlar Diğer üçü ise yeni hiçbir komportman gösteremiyorlar. Mukayese tecrübesi neticesinde hiç bir fark görülmüyor.

Beşinci gurup : Yedi yaşındakiler :

Hüsnü : (Şişli terakki)

Tecrübe : 1

Taşıma tecrübesinde tereddüt etmeden birden bire elini alet olarak kullanıyor. Fakat gözü önünde duran sepetten istifadeyi akıl edemiyor.

Tecrübe : 2

Evvelâ yığınlara bakıyor, sonra karemelâları saymaya başlıyor fakat

siyah şekerleri saymaya lüzum görmeden birincilere çok diyor. Biraz sonra bunlarıda sayıyor. Hangisi çok dendiğinde, ikisinin de bir olduğunu söylüyor.

Sevgi : (Yeni Türkiye)

Tecrübe : 1

Masadaki portakal, şeker ve cevizlerin hepsini birden bize getirmesini istiyoruz Evvelâ duruyor, etrafına bakıyor ve birden bire sepeti eline alarak evvelâ portakalları sonra diğerlerini içerisine doldurarak getiriyor Yanındaki aletten istifade etmekle iptidai bir zekâ tezahürü göstermiş oluyor.

Tecrübe : 2

Üç kümeden hangisinin daha çok olduğunu mukayese ederek göstermesini istiyoruz Biraz dikkatle baktıktan sonra cevizleri gösteriyor. En az olarak da siyah şekerleri gösteriyor. Bir defa da saydırıyoruz, sayıyor ve hepsinin ayni sayıda olduğunu söylüyor.

Netice :

Bu guruptaki süjelerden aldığımız neticelerin tetkikinde şimdiye kadar hiç rastlamadığımız bir takım yeni komportmanlarla karşılaşıyoruz Meselâ: yedi yaşındakiler üzerinde yapılan 25 taşıma tecrübesinde 17 çocuk sepetten istifade etmekle, bütün yaşlarda bulunmayan yeni bir komportman gösteriyor ve bu suretle diğerlerinden ayrılmakla, iptidaî zekâ tezahürlerinde mühim bir terakki göstermiş oluyorlar. Çocuklardan 6 sı diğer guruplarda görüldüğü gibi ellerini âlet yapmakla ancak kendi vücutlarından istifade edebiliyorlar. Bu gurup âüjelerinden yalnız bir tanesi taşıma tecrübesinde muvaffak olamıyor. İkinci tecrübede de 7 yaşındakiler, 6 yaşındakilere tefevvuklarını bazı yeni hareketleri ile göstermiş oluyorlar Yapılan 25 mukayesede 18 zi şimdiye kadar hiç bir yaşta görmediğiniz şekilde, yani doğrudan doğruya kümeleri sayarak müsavi olduklarını söylüyor Ve bu yeni komportmanları ile iptidai zekâ tezahürlerini zenginleştirmiş oluyorlar. Bu guruptan 6 süje diğer yaşlarda olduğu gibi mukayeseyi geştalt olarak yapıyor. Yalnız bir tanesi muvaffak olamıyor. Neticede elde edilen rakkamlar bize yaşlar arasındaki komportman ve iptidaî zekâ tezahürlerinin farkını açıkça gösteriyor, Adet mefhumu ancak tam olarak bu gurup süjelerinde teşekkül etmiş oluyor.

MİTHAT ÖZGÜÇ

HAYAT BİR HATIRADIR

Bu çiçekler, bu küçük sarı çiçekler;
Bana birlikte gezdiğimiz dağları hatırlatır.
Uzun dolaşık yollar .. Havada kalbin sesi
Ve yalnız Allahın bildiği sır ...

Bu çiçekler, bu küçük sarı çiçekler :
Bize altın kadehler uzatır .
Kalkıyor önümüzde mazinin geniş perdesi
Şimdi ağır ağır ..

Sevgilim hülyalarına bırakıp yerini,
Bir an kapa gözlerini ..
Seyret ki hayat iç bahçemizden bir manzaradır
Ve ömrümüz bir hatıradır, bir hatıradır .

NÖBET GÜNÜ

İmreniyorum kedilere bu akşam da ..
Çekmiyorlar uzakların hasretini .

Obur bir iştiha ile yemekteler damda,
Avladıkları avın etini ..

Benim yemeğim öyle duruyor tabakta;
Bütün sevdiklerim ve sevgilerim uzakta !

BİLMECE

Bir şarkı nasıl biter,
Nasıl başlar düşünce ?

Bir yol nasıl biter,
Nasıl başlar gece ?

Ve bir ömür nasıl biter
Netice ?

Suat Salih Asral

SÜKÛN DEVRİ

Ne meyva, ne çiçek ve ne yaprak ..
Bendedir çıplak
Ağaçların
Gördüğü tatlı rüya .
Nerde gelmek bilmeyen yarın
Ve nerde dalların havaya resmettiği dünya ?

Bu kurşun yüklü ağır sema bir gün gülecektir .
Yollara güller dökülecektir .

Alnımda engin denizlerin ıslak rüzgârı,
Ufukta gözlerimle takip edeceğim kuşları ..

İçimde dinmeyen o gizli, asil keder
Ve ağzımda kelimeler .. Kelimeler ..

MİRAS

Babam öldüğü gün
Bana bir kılıç ve bir el aynası bıraktı .
O, bu kılıcı ömrü boyunca taşıdı bütün
Ve kim bilir aynaya kaç defa baktı ?

Zaman su olup aktı ..
Şimdi kılıç rafta ve ayna cebimdedir .
Bilmiyorum bu mukaddes mirasın tılsımı nerde ve kimdedir?

Ne zaman baksam bu küçük aynaya,
Görürüm aksini iki yüzün .
İki ayrı çehrede ayni tebessüm, ayni hüzün ..

Yarabbi ne kadar benziyor evlât - babaya !

Suat Salih Asral

BURSA VE İPEKÇİLİĞİ TARİHİ

Yazan : RIZA ÇAVDARLI

İpeği ile meşhur olan Bursaya acaba bu san'atı kim, ve ne zaman getirmiştir?

Medeniyetin en büyük şartlarından birisi de, içinde yaşadığı muhit sanayiinin tarih ve inkişafını bilmektir. Bu, bizde millî bir gururun uyanmasına yardım eder. Bu sebepten Bursanın bir ipek memleketi olarak temeyyüz etmesi, pek tabii olarak nazarımızı İpek tarihi üzerine çevirtmiştir.

«*Menandre*» tarihçilerini tetkik edecek olur isek bunların sahifeleri arasında, hemen hemen ekseriyetimizin hayretle karşılayacağı bir malûmat görürüz. Bu tarihçiler der ki:

Ayasofyanın banîsi Bizans imparatoru Jüstinyen zamanında, (Tukyu) Türk hakanı (Tüman han) tarafından İstanbula bir sefir gönderilmiş ve bu sefir, o vakte kadar Bizansın yapmasını bilmediği ipeği Bizansta tamim etmek şartile bu işin imtiyazının kendisine verilmesini istemiştir. Ayni zamanda (Tüman han) çinî ve billür san'atını da Bizanslılara öğretmeği vâdetmiştir.

(Tüman han) ın sefiri (Manyah) a, imparator kendisine hind tarikile hediye getirilen bir kaç koza göstererek, Bizanslıların bu san'ata vakıf olduklarını söylemesi üzerine sefir (Manyah) hayretle bakmıştır. Zira o zamanlarda ipeğin sırrına Türklerden başka vakıf olan hiç kimse yoktu. [1]

İmparator hakanın bu talebine, buraya gelecek san'atkârların hırstiyanlığı kabul şartile muvafakat edeceğini bildirmesi üzerine, Manyah buna razı olmuş, bu suretle gelen dört yüz Türk san'atkârı vaftiz edildikten sonra [*] ipek böceklerini yetiştirmek üzere en münasip yer olarak Bursayı intibak etmişler ve burada yerleşmişlerdir.

O devrin Bizans müverrihleri tarafından katî bir lisan ile ifade edilen bu husus hakkında şüphe ve tereddüde düşmeğe mahal yoktur. Çünkü bu açık itiraf Bizansa ve garba ilk defa ipekçiliğin Türkler elile getirilerek ayni ellerle taammüm ettirildiğini göstermekte ve söylemektedir. Hattâ ayni tarihçilerin dediklerine bakacak olarsak Ayasofyanın binasına da Jüstinyeni teşvik edenler bunlar olmuş ve bu mâbedin çini ve mozaik eserlerini bu san'atkârlar vücude getirmişlerdir.

Bunu bu suretle kabul etmeğe hakkımız varmıdır?

Evet diyebilmemiz için ipeğin Türkler arasındaki mevkiini tayin etmemiz icab eder.

Medeniyet tarihinde Türkün çok zavallı bir talii vardır. Kendisinin bulup çıkardığı ve inkişaf ettirdiği bir çok san'atlar, meselâ ipekçilik, porselencilik, kâğıtçılık, matbaacılık ve ilâh ve ilâh.. Çine mâl edilmiş, son asırlara kadar bir Çin eseri olarak kabul edilmişlerdir. Bunun sebebi *Ptolêmêe* nın çizdiği yanlış haritada, ezeldenberi Türk olan havalilerin meselâ Türkistanın ve Yeniseye kadar olan mıntakanın Çin ismi altında yâd edilmesidir. Fakat ayni *Ptolêmeê* Çin ismini verdiği bu Türk diyarlarına « İpek ülkesi » namını da verir. Demek ki Baykal civarı, Siberyanın cenubu ve, Türkistan tarihin ilk devirlerinde ipeğin vatanı idi.

---

[1] *Ed. Chovanne; Documents sur les Tukiü occidenteaux.*

[*] Bu tarihte daha islâmiyet yoktu.

İpeğin Çinlilerle hiç bir alâkası olmadığını da bizzat Çin müverrih leri itiraf ederler. Müverrih *Ma tu an lin* den iktibas suretile (*Khotan* şehri tarihini) yazan *Abel Rémusat* [2] bu müverrihin ağzından şöyle demektedir:

" Barbarlar [3] ipek yapmak işini çok eski zamanlardanberi bilmekte idiler. Fakat *Khoton* (Türk şehrinin) hakanı komşu Türklerin bu san'atının sırrına vakıf olamamıştı. Öğrenmek maksadile bu krallıklardan bir prenses almak istedi ve bir sefir gönderdi. Bu sefir, hakan ile izdivaca razı olan prensese kendi ülkelerinde ipek bulunmadığını ve binaenaleyh orada yün elbiseler giyinmek mecburiyetinde kalacağını eğer ipek elbise giyinmek istiyorsa beraberinde ipek böceği getirmesini ve orada üretmesini söyledi. Prenses şapkasının içine bu tohumları sokarak gümrükten kaçırıp çıkarttı. Böylece *Khotan* dada ipek taammüm etti. İpeğe dinde de büyük bir mevki verilerek hersene ipek için hususî bayramlar ve ayînler yapılmağa başlandı. Ve bu işin hatırası bir kaya üzerine hâk ettirildi. ,,

Bir Çin müverrihinin bu açık itirafı Çin sanatı diyebildiğimiz ipeğin bir Türk sanatı olduğunu gösterir.

Türkler arasında ipeğin icadı tarihi, en karanlık zamanlara kadar yükselir. Her ne kadar *klaprote* bunun milattan evvel 400 senelerinde icad edildiğini iddia ederse de, bu iddia hiç bir delile istinad etmemekte, indî ve şahsî bir mülâhaza halinde kalmaktadır. Diğer taraftan da Çinceye pek mükemmel vakıf olan *stanislas julien* ise, Türkler arasında ipeğin mevcudiyetinin tarihin kaydedemediği zamanlara kadar yükseldiğini yazar. [4]

(Keşmir kralları) ismindeki eserini *senskrikçe* den tercüme etmiş olan *Focüller* de, Türkler elile Hinde giren ipekçiliğin tarihin bilinmediği efsane zamanlarına ait olduğunu söyler. [5]

Bu hususu gayet iyi tetkik etmiş olan *Ed. chavanne* ise, Türklerin ipeği yalnız icad etmekle kalmayıp bunun tekâmül ve inkişafına

[2] *Histoire de la ville de khothan.*

[3] Çinliler kendilerine benzemeyen insanlara "bar bar,, derler. Bu kelime vahşeti ifade etmek değildir.

[4] *les pèlerins chinois.*

[5] *les rois du kerlumir.*

ve hatta her zaman ticaretine de onların sahip olduklarını yazar. [1]

İslâmiyetin başlangıcında İran ordusunun Arap ordusu karşısındaki mağlubiyetinin de en büyük sebebi, hattâ yegâne âmili bu Türk ipeğidir.

(Tüman han) Çin imparatoru *Meing - hu - ang* dan Çin paytahtı *Şan-an* da ipek monopolunu almıştı. Fakat ipek istihsalâtı o kadar fazla idi ki, garba da kervanlarla göndermek mecburiyeti hasıl oluyordu. İran hükûmdarı (Nuşirvan) ın, kendi arazisinden geçen bu ipek kervanlarını yaktırıp yağma ettirmesi, (Tüman) hanı, İranlıların düşmanı Bizanslılarla akdi ittifaka mecbur etmiş, nihayet Türklerin tahrik ve teşvikile, kızı (Evdoksiyayı) bir Türk prensine zevce olarak veren Bizans imparatoru (Herakliyus) zamanında İrana ilânıharp ettirtmiş ve bu harp yirmi sene devam etmiştir. (Sait ibn ebi Vakkas) ın ordusu İran üzerine yürüdüğü zaman, bu yirmi sene harbi henüz bitmiş ve İran ölü denecek derecede zaiflemiş bulunuyordu . [2]

İşte bize tarihin ipek ve ipekçilik hakkında vermiş olduğu malumat ....

Bizans tarihçilerinin de şahadetine istinad ile Bursanın Türk ipek tarihinde en büyük bir mevkie sahip olduğunu iddia edebiliriz.

Zira ipekçiliğin garba yayılıp taammüm etmesinde Bursa ilk Türk merhalesi olmuş, ve garpta ilk Türk ipeği Türk elile Bursada işlenmiştir. Bu millî sanatı, millî bir gurur ile kıskanmak elbette hakkımızdır.

RIZA ÇAVDARLI

---

[1] *Documents sur les Tu-kiu occidenteaus*
[2] *Documents.*

İÇ DÜNYA

— Gönül!. Gönül!. Uzlet kayalıklarında kimi bekliyorsun ?. Rüzgârdan sorduğun, aydın beklediğin, güneşten ümid ettiğin ne?.. Canan mı ?..

Vah çocuğum!.. Onu dün akşam yabancı bir erkekle zevk bahçelerinde gördüm. Şarapla serhoş, şehvetle sermestti.. İnce parmaklarının arasında bir karanfil, dudaklarının arasında bir kadeh vardı. Badeyi boşalttı; Ve ıslak dudaklarını yanındaki erkeğe uzattı..

Ne o?.. Yüzünde şüphe ve emniyetsizlik görüyorum! Bana inanmıyormusun?.. Ben ki, seni taşıyan beden, seni temsil eden akılım... hislerim şaheser bir dikkatle senin aldanmaman için çalışıyor... Hâlâ budala bir emelle inadında ısrar ediyorsun!:

Sana bütün gayretlerime rağmen birgün olsun inandıramadım; Canân vefasızlığın adıdır... Canân aldanmış ruhların bulduğu zavallı bir hayâldir!. Onu kaç defa göz yaşlarınla ömrüne ortak etmeye çağırdın: geldi mi ?... Bütün bu yalvarışların, bu çırpınışlarınla ne kazandın?. Onu ömrüne değil, gecelerine çağır; gelecek.. Sofrana çağır; gelecek... Yeşil çardakların altında günaha çağır: gelecek... Canân bir gecenin zevki, Canân bir serhoşluğun sabahı, Canân, Canân... bir tutam saç ve bir yığın ettir.

Eyvah... İnanmıyorsun!.. Eyvah!. hâlâ aldanmakta abdalcasına ısrar edeceksin !.. Yazık !.

Biliyorum... Ruhunun iklimlerinde onu tövbeye çağırdın !.. Sedef yüzünde Meryem masûmiyeti, akik gözlerinde çocuk safvetile fil dişi ellerini iki yana açarak sana boynunu büktü... Mercan dudaklarında fağfur ihtizazlı sesi vecitli samîmiyet dalgalarile konuştu... Ay ışığı kadar şeffaf ve sahil yaprakları kadar nemli, ılık kollarile boynuna dolandı... Gümüş bir aynaya aksetmiş ergin başaklar gibi sarı saçlarının ve gül yaprağı kadar penbe bir masûmiyetle ürperen teninin boynunda, göksünde, yüzünde, aldatan yanışına tahammül edemedin... Ve büyük kalbinle onu affettin...

Ah.. Ebedi aldanış!. Ah.. Büyük yalan!.. Sana dünya hakikatlerile konuşan bir dost ve menfaatlerin kadar samimî olduğumu nasıl anlatayım?...

— Hiç bir şey söyleme !.. Onu dışımda değil, İçimde seviyorum !..

İSMET BOZDAĞ

LOZAN DESTANI

Günler, o kara günler .. Ağlıyor aziz vatan,
Ağlıyor her cephenin kahraman, şanlı eri .
Nice harp gazileri, nice yerlerde yatan
Milyonlarca insanın yanıyor yürekleri .

Binlerce el uzanmış Tanrıya yalvarıyor...
Bütün yurt bir harabe, bir enkaz baştan başa .
Sonra, ilâhî bir ses gönülleri sarıyor,
Doğuyor güneş gibi Mustafa Kemâl paşa ...

Bir sel nasıl ezerse önüne çıkanları,
Türk ordusu böylece dağdan dağa akıyor .
O kahbe düşmanları, bu yurdu yıkanları
Vatanın öz bağrında bir hamlede yakıyor .

Bu ata yadigârı her karış toprak için
Kaç bin insan can verdi, döküldü nice al kan .
Ezelden Türkün olan ebedî bir hak için
Dünyanın karşısına dikildi şanlı Lozan .

Lozan, Türk tarihinin yükselen bir sesidir,
Lozan, Türk süngüsünün şahlandığı diyardır .
Lozan, hür bir milletin çelikten kalesidir,
Lozanda İnönü'nün ebedî yeri vardır .

Ey İnönü ! .. Adında bir milletin abtı var,
Sende zafere doğru yıldırım kanadı var ...
Her gönülde yer alan, ruhlara dalan sensin,
Ağlayan bir milletin yüzünü güldürensin .

Çizmen nasıl düşmanı dökmüştü denizlere,
Nasıl bir şimşek gibi hız vermiştin bizlere ! ..
Ey Lozan kahramanı ! .. Gene safındayız bak ! ..
Bir emrinle bu millet dünyaları yakacak ! ..

Senin kanın dolaşır damarında her Türkün,
Yerindesin şimdi sen ebedî ATATÜRK'ün ...
Göster bir hedef bize, göster aşalım onu,
Dünya bilir ezelden Türk gücünün yok sonu.

Sen sınır boylarının alt edilmez erisin,
Kahraman bir milletin kahraman önderisin ...

YUSUF ZİYA UĞUR

Yüksek Mimar Sedat Çetintaş'ın Bursa Halkevi adına Tayyare Sineması salonunda vermiş olduğu konferansın metnidir.

Türk Mimarî Tarihimizde BURSA ESERLERİ

II

Camiler ibadet için halkın günde beş defaya kadar gidebileceği ve halkın dinî ihtiyacına cevap vereceği binalar olduğu içindir ki, Osmanlıların ilk payitahtı olan Bursanın hemen yarım asır içinde bu kadar bir genişlik kazanmış olduğunu bir hakikat halinde buluyoruz. Tıpkı bir eski kalenin içinde ve eteklerinde kalmış olan eski Ankaranın Keçiören'den ve Etlikten tâ Dikmenlere Çankayalara kadar on beş yıl içinde vüs'at kazandığı gibi Bursa şehri dahi daha Yıldırım zamanında şimdiki vüs'atini kazanmıştı.

Yıldırım Bayezit Akçağlayan ırmağı üzerinde cami, medrese, hastahane, imaret gibi içtimai binaları yaparken Türk san'atkârları bize ilk muvaffak eserlerini ve Osmanlı stilini ilk def'a kuvvetle tebarüz ettiren abidelerini vermiş oluyorlar.

Türk mimarisinde istelâktit çok zengin bir tezyin vasıtasıdır ki Selçuk stalâktitlerile, Osmanlı istalâktitleri arasında mühim bir tekâmül farkı vardır. Bu itibarladır ki, Yıldırım camisinde ilk def'a şahsiyetini iktisap etmiş olan Osmanlı istelâktitlerini mebzulen görüyoruz .

Yıldırım camisi orta çağ Türk mimarisinin bütün ifadesini ve

ekspresyon kudretini haizdir. Uzaktan manzarası insana haşyet verir. İçinde de insana Allahını düşündürür. Teknikte ve bütün san'at işçiliklerinde ilk Osmanlı olgunluğunu ve çok bariz bir san'at savaşını bu binada ilk def'a görürüz.

Yıldırım zamanında Osmanlı payitahtına daha eski Türk medeniyeti merkezlerinden Selçuk san'atkârının gelmeye başlamış olduğuna dair emareler vardır. Doğrudan doğruya Selçuk plânına göre bu sıralarda inşasına başlanmış olan Ulu cami bu hakikati bize hatırlattığı gibi daha sonraki Yeşil cami inşaatında ise bu aklımıza gelen şeye büsbütün inanıyoruz. Çünkü Yeşil camide bütün incelikleri ve bütün evsafı ile Selçuk çiniciliğinin birden bire parlamakta olduğunu gördüğümüz gibi muhteşem kapısının niş istalâktitlerinde de çok kuvvetli ve bariz Selçuk akîde ve teamülünün tekrar canlanmak isteyişine daha doğrusu bu teamülün izleri yaşamakta olduğuna bir delil sayılabilir.

Yeşil caminin mimarî kıymetinde bir hususiyet arayacak değiliz. Çünkü biraz evvel de söylediğimiz gibi bu bina Yıldırımın tıpkısı olarak ve tekrarı halinde yapılmıştır. Fakat tezyinat bakımından o kadar zengindir ki, kapısı üstündeki Arapça kitabesindeki bir ifadeye göre hakikaten (Dünya çiçekleriile bir ahret bahçesi) yapmışlardır.

Bu camiye Yıldırımın tıpkısı deyişim belki sizde bir tereddüt uyandırabilir. Çünkü Yıldırımın cephesi ile Yeşil cami cephesinde ayrılıklar görürsünüz. Fakat size haber vereyim ki, Yıldırım cephesinde mevcut kalın ayaklar üzerine yükselmiş kemerli ve kubbeli son cemaat yeri Yeşil camide de aynen yapılacakken inşaatın yarım kalması yüzünden bu kısım tamamlanamıyarak cephesi açık ve çıplak bir halde kalmıştır.

Yeşil caminin hangi sebepten yarım kalmış olduğunu henüz tesbit edemedim. Fakat bunun yarım kalmış olduğuna bina cephesinde ve yüksekte yer yer hazırlanmış olan son cemaat mahallinin duvarlarındaki kemer üzengileri bu hakikati kat'ileştirmektedir. Hattâ cephedeki pencerelerin tezyini işlemelerine dikkat ederseniz bunların bile bir kaçının tamamlanmıyarak taslak halinde yarım bırakılmış olduğunu görürsünüz.

Yeşil cami inşaatında beyaz mermer azlığı bilhassa nazarı dikkati celbediyor. Yan cephelerde yarıya kadar adi taş ve yarıdan yukarısının mermerle kaplanmış olması mimari bakımdan tabii bir icap olmadığı için bir zaruret halinde ortada kalıyor. Hele gerek içerde, gerekse

dışarda mevcut mermer kaplamalarda dikkat buyurulursa görülür ki bazı mermer safhalar ziyan edilmemek için yamalar yapılarak olduğu gibi kullanılmış. Ve mermer safhalarda tabaka husulüne ve faslı müştereklerdeki muayyen usule riayet edilmiyerek bu safhalar gelişi güzel yekdiğerine uydurularak kullanılmıştır. Binaenaley bütün bu müşahedeler bize bu binanın inşasında mermer sıkıntısı çekilmiş olduğunu ifade ediyor.

Arkadaşlar, bir papaz taassubunun dalâleti altında çöreklenmiş bir tarafgirlik zihniyeti ile bir takım gülünç hükümlere kalkışan Şarl Teksiye bir taraftan (Türklerin kendisine mahsus bir mimarisi yoktur çünkü bunlar çadır ve göçebe hayatı yaşarlardı.) derken, diğer taraftan da bu Yeşil cami hakkında bazı yanlış malûmat vermektedir. Meselâ: bu caminin mermerlerine efsanevî bir sıfat izafesine kalkışır. Rengarenk diye bir seyler söyler. Halbuki hakikatte bu mermerlerde hiç bir fevkalâdelik yoktur. Nazarı dikkatinize ilişen lâl rengindeki lekeler ise İstanbul Türk eserlerinde de tesadüf ettiğimiz jeolojik hadiselerdir.

Yine Şarl Teksiye bu caminin minarelerinin vaktile yeşil çinilerle kaplı olduğu halde sonradan dökülmüş olduğunu söyler; Bu da yalandır. Mimari her inşaatın kat'i ifadesi bize öğretiyor ki bu minareler Çelebi zamanında nasıl yapılmışsa aynen öylece yaşamaktadır. Ancak bir çok minarelerimizde olduğu gibi her ikisinde de petek kısmı yani şerefelerden yukarı kısmı yıkılmış olduğu için 20. inci asır başında kesme taştan ne stile ve ne de bu minarelerin şahsiyetine uymıyan çirkin bir tarzda petekler ve külâhlar yapılmıştır. Temenni olunur ki bunları elimizle yıkıp yeniden aslı gibi yapalım.

Yeşil caminin çatısı altında bir üçüncü kat daha gizlice yaşamaktadır. Ve bu binanın dam örtüsü de şimdiki gibi değil oldukça san'atlı ve şayanı dikkat bir şekilde idi. Bunu da tashih ve restorasyonu lâzım, fakat zaman ve imkâna bağlıdır.

1419 yılında Türklük adına medeniyet tarihine medresesi, imareti ve türbesile doğan Yeşil cami hakkında da bu kısa mütalâaları serdettikten sonr ikinci Murat binalarına geçmek istiyorum:

II. Murat zamanında binalarda ve camilerde hiç bir kompozisyonel fark bulamayız. Fakat bu devrin eserlerinde bilhassa duvar ve cephe inşaatında çok şayanı dikkat bir hadisenin şahidi oluyoruz ki bu hadise

kesme taşlarla karışık tuğlalarla mozayik olarak işlenmiş duvar cephelerinde zarif ve cana yakın desenler ve tezyinat vücude getirilmiş olmasıdır.

Muradiye camisi son cemaat cephesinde ve bilhassa medresesinin methal cephesi ile dershane cephesinde bu muzayık duvar inşaatının en nefis nümunesini görmekteyiz. 935 de kurtarmağa uğraştığım II.inci Muradın mihraplı köprüsündeki kitabeyi taşıyan kısımda da bu tezyinat vardı.

Sırası gelmişken Muradiyedeki eski evden de bahsedeyim: Bu ev klâsik devir sivil mimarimizin, değil yalnız Bursada, hattâ bütün yurdumuzda çok ender olarak kalmış kıymetli bir parçasıdır. Buna Fatihin doğduğu ev diyenler bile vardır. Fakat benim gördüğüm bina XVII. inci asır malıdır. Eğer günün birinde Fatih zamanından kalmış olduğunu isbat edecek bir vesika gösteren olursa bu vesika beni tekzip edemez. Çünkü bu günkü ayakta duran bina XVII. inci asır malıdır. Belki hakikaten Fatih zamanından tarih taşıyan bir binadır. Fakat XVII. inci asırda harap olmuş olacak ki, yeniden şimdiki bina yapılmış ve on sekizinci asırda da epiyce bir tamir görmüştür.

Binanın şimdiki hissedarları tarafından üst kat sofası ortasından

BEKLEYİŞ

FARUK TAŞKIRAN'a

Her akşam sahillerde
Yeşil memleketlerin
Beyaz vapurlarından
Şimdi çıkar diyorum ..

Peygamberlerin
Cebraili özlediği gibi;
Sahillerde her akşam
Seni bekliyorum

Her vapur gelişinde
Deniz feneri gibi yanıp ..
Deniz feneri gibi sönüyorum
Her yolcu inişinde ..

Bir istifham bulutu
Gözlerimde dalgalar ..
Sahilden dönüyorum
Son yolcunun peşinde ..

A SAİM GÜNGÖR

adi bir bölme ile ikiye bölünmüş olan tavan, kıymetli olduğu gibi şimal tarafındaki bir odası da kendi devrinin bütün tezyini aksamını yaşatmaktadır.

Bütün yurdumuzda benzeri az bulunan bu kıymetli binayı bütün etrafındakilerle birlikte istimlâk ederek etrafını yıktırıp açtırarak evvelâ onu yangın tehlikesinden kurtarmak, sonra da muhafazası için tedbirler almak çok yerinde bir iş olacaktır.

Cami ile birlikte bir çok kıymetli türbeler de ihtiva eden bu saha cenup köşedeki çok eski bir havuz ile birlikte buranın yeni plânda bir arkeoloji sahası olarak ayrılması elzem bir zarurettir.

Aziz dinleyicilerim, Orhan bey zamanından başlayıp II. inci Murat zamanına kadar gelen Bursa eserlerinden bir kaçı üzerinde arzettiğim mütalâalarıma burada son verirken yine bu zamana ait bazı müteferrik hadiseler üzerinde de fikirlerimi söylemek istiyorum:

Halis Türk olan Bursa eserlerinde bazı yabancı unsurlar görürsünüz. Meselâ: Yeşil camideki direkler gibi.. Bunlar hakkında bilmem tetkikat yapmaya vakit bulabildiniz mi?...

Ecnebi ve hırstiyan müellifler bu gibi Bizans ve Roma medeniyeti parçalarının Türk binalarında kullanılışı hadisesini yine kendi isteklerine uygun olarak Türk san'atkârlarının aczine bir burhan gibi göstermek isterler, halbuki hakikat bambaşkadır :

Evvelâ buna benzer daha bazı müşahedeler yapalım: Meselâ, Edirnede Yıldırım Bayezidin Tunca üzerinde Avrupaya geçit olarak alelacele ve moloz taşından yaptırmış olduğu köprünün her iki cephesinden ayakların mihverlerinde Bizans harabelerinden toplanmış friz, başlık ve sair gibi işlemeli yarçalardan ne ele geçirebilmişlerse oralarda duvara iyice görünür bir tarzda gömmüşlerdir.

İstanbulda Fatih zamanında yapılmış olan Davut paşa medresesinde bir çok istelâktitli Türk başlıkları arasında aynı cesamette ele geçirilerek kullanılmış iki tane de Bizans başlığı vardır. Ankarada Hisardaki Alâeddin camisinde İyon tarzında bir Roma başlığı bir direk üstüne baş aşağı konmuştur. Hatta Muradiye türbesinde hatırınızdadır ki Korentiyen tarzında ve akant yaprakları yani konger yaprapları ile süslü bir Bizans başlığı pabuç makamında direk altına konmuştur.

Biz bunlara birer nazarı ibretle baktıktan sonra Yeşil camideki bu dört direğin mana ve hüviyetini kolaylıkla tadlil edebiliriz.

Yeşil camideki bu direklerin bütün teferruatile harabelerden zorlukla tedarik edilmiş olduğu bellidir. Yani doğrudan doğruya bir binadan sökülerek buraya getirilmiş değildir. Çünki direklerin taş cinsleri ayrı ayrı olduğu gibi başlıkların ikisi Roma medeniyetine ait diğer ikisi de Bizans medeniyetinin ayrı ayrı hususiyetler taşıyan evsafını haizdir. Direklerin pabuçlarına gelince, büyüklü küçüklü Roma bazları olup bunların dördüncüsünü de aslını bulamadıkları için Türk taşçıları ihmalkâr bir emekle yeniden istile uydurarak kendileri yapmışlardır.

Pabuç direk ve başlıklardan mürekkep hey'eti umumiyelerde irtifa seviyesini temin için, fakat bunları kat'iyen kesip ziyan etmeden oraya tıpkı bir arkeolog gibi derin bir vukuf ve muvaffakıyetle monte etmişlerdir.

Daha sonra size şu hakikati de haber vereyim ki, bu direklerin burada inşai bir vazifesi yoktur. Bunlar çalışmaktadırlar. Yani o direkleri bugün oradan kaldıracak olursak binanın bünyesi bir tehlikeye maruz kalmaz. Şu halde Türk san'atkârları niçin büyük eziyet ve fedakârlıklar ihtiyar ederek bunları oraya yerleştirmişlerdir ?..

Arkadaşlar, yıllardan beri üzerinde durduğum bu mesele hakkındaki kanaatimi size şöylece arzetmek isterim :

Türklerin yeni binalarında istilâ ettikleri topraklarda mağlûp ettikleri milletlerin medeniyet eserlerinden yadigâr parçalar toplayarak bunları bir hakimiyet senbolü halinde saklamak bir teamül halini almıştı. Başlığı baş aşağı koymakla ve yahut Muradiye türbiyesinde olduğu gibi başlığı pabuç olarak kullanmakla manaya da kuvvet vermek ve hadiseyi daha kuvvetle senbolize etmek fikrinden başka ortada bir sebep kalmıyor. İşte benim kanaatim bu noktada temerküz etmktedir.

Şimdi size daha başka bir hakikatten bahsetmek isterim ki bu temas edeceğim nokta şimdiye kadar umumî san'at tarihi ile meşgul olan bazı Avrupalı müelliflerin haset ve kıskançlıkla taassubun birleşmesinden husule gelen bir zihniyetle beynelmilel havada yaratmış oldukları haksız hükümlerden birisine temas edecektir.

Malûmdur ki mimarî tarihimizin yükseliş devri, İstanbul tepelerinde Trakya ovalarında bir çok san'at şahikaları yaratmıştır. 31 metreyi geçmiş kuturda kubbeler, 70 metre irtifaı geçmiş taş minareler, yalnız namaz kılınan yeri iç içe üç bin metre mürabbaını geçmiş camilerimiz sant'atın ve tekniğin Türk kafasında ne yaman hareketlere mazhar olduğunu isbat eder. Bunlar beşeri dehanın Türk kafasında yaşayabileceğini ifade eden harikalardır. İşte bu müellifler bu harikulâde Türk mabetlerinin tekâmül şeklinin Ayasofyanın taklidi olduğunu iddia ederler.

Bu tekâmül şeklinin ne olduğunu bilirsiniz. Dört kalın ayak üzerine yükselmiş merkezi kubbe ve bunun etrafında yarım kubbeler daha sonra da bir tekım küçük kubbelerle beslenerek merkezden uzaklaştıkça zemine doğru alçalan ve şu suretle mahrutlaşan bir heyeti umumiye.. İşte bu suretle tekevvün ve tekâmül etmiş olan cami kompozisyonu Ayasofyanın taklidi imiş.

Arkadaşlar, Türklüğün ilim ve fikir hayatında son asırlarda uğradığı duralamayı biliyoruz. İşte bu zamanlarda ortalığı boş bulan bu müelliflerin şımarıklık tezahürlerinden birisi de budur. Bu zevat Türk mimarî tarihi üzerinde de söz söylemeğe ve istedikleri gibi hükümler vermeye kendilerinde selâhiyet görmüşlerdir. Cumhuriyet devrimizden evvelki Türk münevverleri de mimarî tarihimiz namına bu Avrupalıların eserlerini okumuşlar ve aynen onların görüşlerini onların hükümlerini tesahüp etmişlerdir. Bu suretledir ki büsbütün acıklı ve karışık vaziyet hasıl olmuştur. Fakat Cümhuriyet kültürü, şimdi kendi tarihimiz ve kendi millî mukaddesatımız üzerinde kendi çocuklarını harekete geçirmiştir. Şimdi biz de şu iddiadayız :

" Düne kadar onlar söylediler, fakat bundan sonra biz söyliyeceğiz onlar inanacaktır..„

Sayın dinleyicilerim, başlangıç devrindeki Türk camileri Bizans kiliselerinin taklidi olmadığı gibi, yükseliş devrinin tekâmül şekli de Ayasofyanın taklidi değildir. Bu şekli Türk mimarları çok kuvvetli arayış hamleleri ile merhale merhale ve müteselsil bir şekilde tevali eden muvaffakiyetleri ile kendileri bulmuşlardır. Türk mimarlarının bu muvaffakiyetinde de Bursa şehri tarihte kendisine pek mühim bir şeref payı olarak Ulu camiyi bağrında saklamaktadır.

İşte şimdi yüksek huzurunuzda bu noktanın izahını da ben kendi payıma bir şeref bileceğim.

Malûmdur ki Selçuk Türklerinde cami mimarisi tek bir tip üzerinde idi, o da kubbeye doğru mustatilen cephe almış bir plân üzerinde dama taşı gibi bir çok direkler dizerek bunların üzeri tonozler veya kubbelerle örtülerek kapâtılır ve bu suretle bina teşekkül etmiş bulunurdu. Osman oğulları Bursada bunu değiştirdiler. Orhan camisinden başlayarak Muradiyeye kadar mihver üzerinde yalnız iki büyük kubbe yaparak yanlara da bir takım odalar ilâve ederek yepyeni bir tip ortaya koydular. Bu tip Edirneye gitmiş ve Edirneden İstanbula inmiş ve orada da II. Bayazıt zamanına kadar yaşamıştır. Bu da hepimizce malûmdur. Fakat Türk mimarları diğer koldan da ayrıca kuvvetli araştırmalar yapıyordu. Şimdi bu araştırma yollarını ve hamlelerini hep birlikte takip edeceğiz ..

Günün birinde Bursada tamamile Selçuk usulüne göre bir plân üzerinde Ulucami yapılmıştır. Bu caminin Selçuk tipinden hiç bir ayrılığı yoktur. Fark aramak için kendimizi zorlayacak olursak ayakların daha kalın ve üzerlerindeki kubbelerin daha geniş ve yüksek oluşunu görürüz. Bu ise bir fark değil, kuvvet, kudret ve cesaret ifade edebilir. Ulucami 12 ayak ve 20 kubbeden teşekkül etmiş olup Bursanın saha itibarile en büyük binasıdır. Bundan sonra Yıldırım oğullarının Edirnede ayni usulle yaptırdıkları eski camide Türk mimarları bu usulü tekrar etmek istemişler fakat bu eserde daha cesurane ve daha olgun bir görüşle hareket ederek daha geniş kubbelerle sahayı büyütmüşler ayak adedini azaltmışlardır. Yani geniş bir sahayı dört kalın ayak üstünde dokuz kubbe ile örtmüşlerdir. Şimdi bu eski caminin plânına biraz sonra tekrar avdet etmek üzere Edirnedeki üç şerefeliye geçiyorum.

Eski camiden sonra yapılan üç şerefelinin kuvvetli mimarı yine kuvvetli bir araştırma tecrübesi yapaıak doğrudan doğruya methal ile mihrap arasında 24 metre iç kutru haiz bir cesim kubbe yapmış iki yana yalnız iki kalın ayak dikerek büyük kubbesile birlikte sağ ve sollardaki açıklıkları kapayan ayrıca dört küçük kubbe ile birlikte bu kubbelerin hepsini bu iki ayak üzerine toplamıştır. Bu kompozisyon gerçi son tekâmül şeklinde bir teselsül ifade edemiyor. Fakat dimağı işleyen Türk mimarlarına büyük ilhamlar kaynağı olmuştur. Meselâ

muhtelif cesamette bir çok kubbelerin ayaklar üzerinde insicamla vücut buluşunu ve ayni zamanda müteaddit kemerlerin bir tek ayaktan intişarını ve bu kemerlerin büyüklü küçüklü kubbelere yastık oluşundaki rollerini, hulâsa mimarîde istenilen şekilde bir varyasyon yapmak imkânını eslâfına hatırlatmıştır. Edirnedeki üç şerefeli camiden sonra yine Edirnede Tunca kenarında yapılan Bayazıt camisinde Türk mimarları kendilerinden evvelki dünya mimarlarınca meçhul bulunan bir teknik usul keşfetmişlerdir ki, bu usule kubbeleri istenilen irtifadaki kaideye oturtmak ve kuturlarını da istenilen büyüklükte genişletmek imkânını elde etmişlerdir.

İşte Türk mimarlarının bu müteselsil araştırmalarını ve bu araştırmalardaki muvaffakiyetlerini üç şerefeli camide de gördükten sonra yine eski cami kompozisyonuna dönelim.

Edirnedeki eski camide Bursanın Ulucami plânını daha büyük bir cesaretle sadeleşmiş bulurken aynı zamanda onun dört kalın ayak üstünde merkezileşmiş olduğunu da görüyoruz.

Fakat Edirne Bayazıt camisindeki kubbeyi genişletmek ve yükseltmek imkânını temin eden teknik usûl malûm olmadığı için eski camide merkez kubbesini ancak hissedilecek kadar yükseltebilmişler, fazla çıkamamışlardır. İşte Edirnedeki Bayazit kubbesinde Türk mimarlarına bu imkânı temin edecek usûl malûm oluverince artık Türk mimarlarının dimağında gayeye doğru ciddî bir engel kalmamıştır ki bunu da Edirnedeki Bayazıt binasından 17 sene sonra yapılan İstanbuldaki Bayazıt camisinde görüyoruz.

İstanbul Bayazıt camisi tekrar Edirnedeki eski cami plânına ric'at etmiş ve Edirnedeki Bayazıt camisi kubbesinin temin ettiği teknik çareye de dayanarak merkez kubbesini istedikleri kadar yüksek bir kaideye çıkarmış ve nihayet bu suretle de Tük mimarları son mütekâmil şeklerini tahakkuk ettirmişlerdir. Daha sonra da bu kompozisyon tarzı Sinanın eline gelince Türk mimarisi san'at ve teknik bahsinde yalnız Türklüğe değil insanlığa şeref veren bugünkü harikulâde eserleri sırası ile medeniyet dünyasına doğurmuştur.

Tekrar ediyorum, Türk camilerinin son mütekâmil şekli Ayasofyanın taklidi değildir. Kendi bünyesi üzerinde merhale merhale tekâmüle doğru çok tabii bir yürüyüş ile kendi şahsiyetini kazanmış bir şekildir ki, bu şerefli yürüyüşte Bursamız dahi çok kıymetli ve şerefli bir basamak taşı ve istinat noktası olan Ulucamiyi bağrında yaşatmakla şeref duyar ..

S. ÇETİNTAŞ

ONUN İÇİN

Senin için düşmüştür koncalara bahar
Ve yarın çiçekler açılacaktır.
Cenup memleketlerinden toplayıp getirmiştir;
Bütün zenginlikleri senin için rüzgâr ...

Senin için
Güneşten almıştır değişen renklerini,
Bütün mevcudat ki, seni bekler ...
Bir şair doğurmak için mevsimden kelebekler,
Sallanan dalların ahenklerini ...

Dalgalar sahillerini terketmiştir,
Senin için
Kuşlar yuvalarını ...
Kaç yolcu tanıyorum, Dağlar arkasında
Çoktan bırakmışlar vatanlarını .

Güllere derinden sarılmış
Yapraklar altından gizli dikenler .
Senin için kabarmış, gerilmiştir
Maviliklere hayran yelkenler .

Aslan yeleler şişmiştir
Yalnız senin için,
Ve atlar kişnemiştir ...

Enfes mısralar yazılmış senin için,
Şarkılar bestelenmiş ...
Dağlar boyunca sükûnet kâfi gelmemiş
Kurulmuş Seddi - Çin .

Nihayet senin için,
Her şey hazırlanıyor yarına.
Gecenin renkleri toprağa düşüyor,
Sabahın renkleri semalarına .

Ve tekrar senin için :
Zaman seyrine dönüyor,
Yapraklar dallarına ...
Yolcular yuvalarına
Ve yolcular yollarına ...

FARUK TAŞKIRAN

Bir tavzihe cevap

Uludağ Dergisine :

35 sayılı dergide Küşterî başlıklı yazının altını çizgi ile ayırıp bir hatıra kaydını ilâve suretile (Belediyece 934 de bastırılan) Bursa yıllığından istinsah ve naklettiğim Karagözün mezar taşı kitabesi ile 33, 34, 35 sayılı dergilerde Bursalı Müellifler ve Şairler, Bursaya gelen Valiler başlıklı yazıların noksan, hatalı hattâ zararlı bulunduğu ve ilmî, içtimaî, tarihî, edebî çalışmaların arama, nakil şekil ve usulleri Vs. hakkında Uludağın 36 ıncı sayısının 14 — 17 inci sahifelerini dolduran yazıları ve kitabenin doğru metnini okuyarak istifade ettim.

Ben, malûmat fürûşlukta bulunmak maksadile değil hüsnü niyetle ve esasa taallûk etmeyen kısımlarını kısaltarak mevcut eski Türkçe eserlerden nakle başladtğım tercümei hallere (Bursa, İstanbul matbuatında görülen tarihî yazılardan bir çoğu gibi) mehaz göstermeden devam ediyor, bunun mühim bir hata teşkil ve tenkidi icabedeceğini hatırlamıyordum.

Dergi tarafından Karagözün kitabesindeki eksiklerin, yanlışların düzeltilmesi hakkındaki dileği yerine getiren, bunu diğer yazılara da teşmil, bir kısmı kitabeye taallûku olmayan bibliyoğrafyalar ilâve eden ve Osman Gazinin manzumesine ait mütalâalara da katılan Sayın Ali Rıza Yalgından :

1334 de İstanbulda bastırılan (Yeni Osmanlı Tarihi Edebiyatı) adlı yüksek eserin 193 üncü sahifesinde, ilk dört padişaha isnad olunan şiirlerin doğru olmadığı ve üçüncüsüne isnad olunan sözlerin Sultan Murad ağzından Sadeddinin söylediği tasrih edilmiş olmağla bu eserde mübhem kalan, mevzuumuz olan ve üç tarihî eserden nakledilen (Gönül kerestesi . . . . .) manzumesini kim ve hangi tarihte söylemiş olduğunu da tetkik, tavzih etmesini bekleyerek cevabıma nihayet veriyorum.

Necip Aksop

Değerli bir hemşerimiz

ELHAC AHMET AZİZ PAŞA

Yazan : RIZA YALGIN

Türk Tarih Kurumu tarafından çıkarılmakta olan Belleten Mecmuasının 17 inci cilt 15 — 16 ıncı sayısında sayın Balıkesir mebusu O. Prf. Bay İsmail Hakkı Uzun çarşılının " Sakarya Nehrinin İzmit körfezine akmasile Marmara ve Karadenizin birleştirilmesi hakkında vesikalar ve tetkik raporları ,, başlığı altında çıkan 26 sahifelik uzun bir makale ile bu makaleye ekli bir harita, on beş kıt'a mühimme defterinden alınmış evamir ve ferman kılişeleri ile zenginleştiren bu büyük çalışma ve inceleme mevzuu başlı başına kıymetlendirmiştir. [*]

Bu makalenin sonları ve en ehemmiyetli kısmı : Bursanın yetiştirtirdiği ve halâ mezarını koynunda sakladığı aziz ve değerli hemşerimiz Hacı Ahmet Aziz Paşayı bir defa daha yaşatmış ve ebedileştirmiştir.

Bu yazıları okuyan Bursalılar; Kocaeli ve Hüdavendigâr mütesar-

[*] Vaktile " Karadeniz ve İzmit kanalı ,, adlı makalesile Saffet beyde bu işe dair bir mikdar malumat vermişti. (Tarihi Osmanî encümeni mecmuası . S. 15 1 — ağustos — 1328)

rıfı (Valisi) Bursalı " Aziz Ahmet ,, paşayı alkış ve rahmetle anarken : Türk büyüklerini bize tanıtan ağabeylerimiz ile böyle değerli etütleri bulupta neşreden, kültür ve tarih hazinemiz olan değerli Belletene ne kadar minnettar ve müteşekkir olsak azdır.

Ahmet Aziz Paşa Bursada dedesinden kalan Sedbaşı camisini tamir etmiş ve müftü suyu ile daha bir çok çeşmeleri imar ederek faydalı hayrata önem vermiştir. Ahmet Aziz Paşa Bursada kıymetli şöhretlerini duyduğumuz ve eserlerini tanıdığımız Karaçelebi zade Müftü Abdülaziz efendinin soyundandır. [1]

Bursanın eski ve büyük bir ailesinden yetişmiş bu zat Kalyoncu eskıyasını tedip ederken, bir asker; memleketinin iktisadî dertlerile alâkadar olurken, bir fen adamı olduğunu isbat etmiş olmasından sonsuz iftiharlar duyuyoruz.

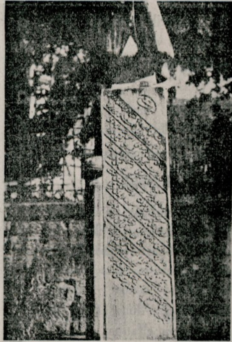
Hemşerimiz Ahmet Aziz paşa; tıpkı ecdadı gibi orijinâl mevzuların başına geçmiş ve yapılması zor görünen işlerin karşısında bilirim, yaparım demeğe liyakat kazanmış, bilmiş ve hakikaten bildiğini isbat etmeğe muvaffak olmuş bir değerdir.

Sicilli Osmaniye nazaran [2] Paşa kalemden yetişmiş bir hocadır. (1211) de mutbah emini, (1213) de şah sultan kethüdası, (1220) de üçüncü şık, (sınıf demektir) defterdarı ve tersane emiri, (1221) de azledilmiş, (1223) de Balçık eyaletine gön–

---

[1] Bu aileyi daha iyi tanımak için oku: (Riyazı irfan sahife 317)
[2] Sicilli Osmani cilt: 3, sahife : 468

derilmiş (1225) de Cübbehane eminliğine, (1226) da Vezir rütbesile Trabzona ve sonra da Hüdavendigâr valiliğine tayin edilmiş ve Bursada ölmüştür. Vefat tarihi yanlış olarak (6 — muharrem — 1229) gösterilmiştir. [1]

Paşanın en değerli çalışmaları arasında kalyoncu eşkıyasını tedip etmesile (1228) tarihinde Sakarya nehri ile Sapanca gölünü ve Sapanca gölü ile Marmara denizini birbirine bağlamaya teşebbüs etmiş olmasıdır. Bu teşebbüs Padişah tarafından takdir edilmiş ve bu iş kendine iradei seniye ile verilmiş ise de işe başladığı tarihten tahminen yirmi gün sonra paşanın ölümü bu güzel teşebbüsün kendisile beraber mezara gömmüştür.

Buna dair daha etraflı ve kıymetli malûmat yukarda bildirdiğimiz gibi Belleten mecmuasında mufassalan çıkmıştır. Biz bu yazımızla, - Ahmet Tevfik beyden mâdâ - [2] paşanın kendisinden bahseden bütün yazılarda Aziz Ahmet paşanın Bursada vefatı bildirildiği halde nerede medfun olduğu söylenmediğinden bu ciheti aydınlatmağa çalışacağız.

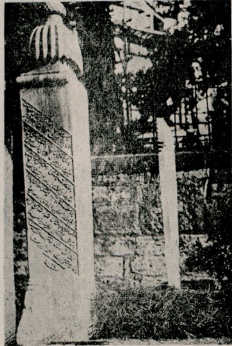
Ahmet Aziz Paşa Bursada Çelebi Mehmet (Yeşil Türbe) sinin dış kapısı sağında demir parmaklıkla çevrilmiş set üzerinde metfundur. Bu set üzerinde diğer zevat da gömülüdür. Bunlardan en eskisi hoca Sadettin efendinin babası Hasan can oğlu hafız Mehmet binî Cemalettini İsfihanidir. Diğer mezarlar ayrı bir mevzu olacağın-

---

[1] Belleten Mecmuası cilt: IV, sayı: 14 — 15, sahife: 174

[2] Tarih Osmanî encümeni mecmuası (cüz : 17, sahife : 1055)

dan şimdilik yalnız kısmen meçhul gösterilen Aziz Ahmet paşanın çok süslü olan mezarının taşlarını okuyabiliriz.

Paşanın mezar taşlarına yazılan yazılar aynen şöyledir:

Baş taşının cephesinde :

Hüve-l Bakî

Hüdavendigâr ve Kocaeli sancakları mütesarrıfı iken irtihal-i darülbeka eden Vezir-i ademü-l nazir merhum ve mağfur firdevs-i cennet mekân-ı aşiyan elhaç Ahmet Aziz paşa ruhu için elfatiha.

Sene. 16. M. (Muharrem) 1229

Mezar taşında vefatı 16 Muharrem olarak yazıldığı halde sicilli Osmani de bu kayıt 6 — Muharrem olarak on gün evvel gösterilmiştir. Aziz Ahmet paşanın baş mezar taşının şimale nazır sathında başlayıp ayak mezar taşının şimal sathında biten bir de manzum kitabe vardır. Bu kitabeyi de aynen veriyoruz.

Hayf o veziri dâna ukbada kıldı me'va
Pür matem oldu dünya nalende pirü berna
Can-ı azizi verdi alâ makama erdi
Huld-i berine girdi olsun refiki Hûra
Mahmudu han veziri dusturu bi naziri
Bir daver-i dilir-i kal'a küşayı a'da
Ser çavuşan-ı devlet olmuşken etti himmet
Tuğ aldı ba saadet asude oldu dünya
Oldu o zatı ali Kocaelinde Vali [*]
Dadar-ı pür maali sahip livay-i valâ
Bir nabegâr ru bedhah etti zuhur nagâh
Yani habisi kemrah kalyoncu nam eşkıya

---

[*] Vali kaydı bu mezar taşının Bursa vilâyet olduktan sonra yapıldığı zehabını vermektedir.

Ol keştii mağrur yapmıştı kal'a-ü-sûr
Zağmınca eyleyip zar devletle etti kavga

Baş tarafı bu satırla nihayet bulduktan sonra manzumenin gerisi ayak ucu taşında şöyle biter ..

Memur olup o asaf tabur kurdu saf saf
Şimşiri adli berkef katl etti anı amma
Çün ehli baki ve tuğyan buldu belasın ol an
Seyfile oldu bican Osman ve Esat asâ
Bu hidmeti bülendi Rüstem veş etti kendi
Şah-ı cihan beğendi bu cahı kıldı ita.
Cami'le türbe abad etti o zat-ı pür dad
Ref' oldu zulm-ü-bidad oldu Berusa ihya
İhlas eyleyüp en evvel dergâhı hakka aç el
Bir fatiha oku gel ruhuna eyle ihda
Tarihi fevti oldu olan kederle doldu
Cehı behişti buldu Ahmet Aziz Paşa

Sicilli Osmanî ve riyazî irfanda paşanın babasının ismile kalyoncu eşkıyasını tedibine dair kayt yoktur. Fakat mezar taşı kitabesi bunu teyit etmiştir.

Sultan Mahmut han vezirlerinden Bursanın iftiharla ismini yad ettiği Kara Çelebi zade Şeyhül islâm Abdülaziz efendinin ahfadından olan hacı Ahmet Aziz paşanın babası Mehmet Emin efendi olduğu malûmdur.

R. YALGIN

SANAT TARİHİ

(Altın zincir)

Yazan : UPTON SİNCLAİR
Çeviren : E. T. ELİÇİN
İstanbul Nümune Matbaası 16 X 24
eb'adında 237 büyük sahife
1940
Fiyatı : 125 Krş.

Her tarihin gayesi bitaraf olmak veya hiç olmazsa bitaraf görünmektir; fakat Upton Sinclair'in yazdığı " Sanat tarihi ,, ve yahut diğer adile " Altın Zıncir ,, bitaraf değil tek taraflıdır: bütün sanat tarihini maddeci göziyle tetkik etmek ..

Bu cephesi onu ilmî değerinden düşürürken orijinalite bakımdan kıymetlendirir; zira, Sinclair'in anladığı materyalist sanat telekkisi bakımından bütün bir sanat tarihini gözden geçirmek sadece meraklı değil, düşündürücü bir keyfiyettir de... Burada acele tamimin, vahide ircaın teşhis hataları en karakteristik çizgilerle meydana çıkar. Bütün kitap maddeci filezoflara hak vermek ve sanatın propaganda vasıtası olduğunu söylemek için yazılmıştır. Zeki muharrir, sık sık kelime oyunları, fikir oyunlarile karii kendi istikametinde sürüklemeğe çalışır.. Onun için bir sanatkâr her şeyden önce cemiyeti terennüm ettiği nisbette ileridir. İtibarı, umumun menfaatine yapmış olduğu mücadelelerin adedi ve ehemmiyetile mepsuten mütenasip artar. Bu sebeptendir ki Amerikan şairi Walt Whthamen sanat tarihinin baş tacıdır ..

Eserin bir meslek propagandası olduğunu afedersek, geriye bir yığın sanatkârın güzel nakledilmiş hayatile, muharririn zeki kalemi ve nefis üslubu kalır.. Burada istediğimiz kadar sitayişkâr bir lisan kullanabiliriz ...

Eser tercüme edilmiş, hemde ikinci elden tercüme edilmiş olmasına rağmen (Emin Türk Eliçin eseri İngilizcesinden değil, Almanca tercümesinden dilimize getirmiştir.) Satırlarda spritüel bir zekânın ve nefis bir üslubun bakiyesini kolaylıkla bulabiliriz .. Tercüme itinalı ve güzeldir .. Kelimeler, muharririn edasındaki şuhluk gözetilerek seçilmiştir.. Ne muhteva şekil için, ne şekil muhteva için feda edilmiştir .. Bilhassa aralarında şuurlu bir muvazene var ..

Kısaca tercüme güzel, lezzetle okunabilir ve vakıfanedir ..

Sanat tarihinin dilimize çevrilişi büyük bir ihtiyacı karşılıyor.. Dilimizde bu kadar şümullü bir eser yoktu.. Bu eserle tercüme kitaphanemiz mühim bir cilt kazanmış oluyor.. Bu kitabı okuyucularımıza tavsiye ederiz..

ULUDAĞ

HASRET

Hani avuç dolusu,
Kışın soğuk, yazın ılık su
İçtiğim çeşme.
Hani bakarken enginlere,
Marmarayı bir atlas gibi
Önüne seril miş bulan pençere.
Hani etrafıma dolan,
Sevaptır diye yem verdiğim,
Ve gagalarında muhabbet olan
İpek kanatlı güvercinler.
Hani adalar, hani cennet yer,
Ve o cennetin kıyılarına,
Beni götüren gemiler.
Hani Küçüksu kumlarında,
Açılan dilber çiçek.
Hani yeşil etekleriyle
Denizi öpen Bebek.

NECMETTİN KÖROĞLU

BUGÜNKÜ BURSA SULARI

İhsan Uzer
Belediye Su Fen Memuru

81 — Şeker pınarı:

Çekirgenin cenubunda ve yeni açılan şosanın üstünde ve (Çakal dere) mevkilerindedir. Şosa üzerinde güzel bir çeşmesi vardır.

82 — Dübekli pınar:

Çekirgenin garbında (Dinnence) mevkiinde kaynayan ve bakkal hafızın bahçesine kadar gelebilen bu su eskiden Çekirgeye gelirmiş yolları haraptır.

83 — Balaban suyu:

Çekirgenin cenubunda (İnkaya) köyünün altındadır. Bu suya İnkaya suyu da denir. Menbaın bulunduğu yerde çok eskiden yapılmış bir kaptaj vardır. Künk tesisatla şimale doğru ilerler ve yolda daha altı menba alarak Çekirge (Servinaz sokağı) başındaki hayrata ve buradan da bir kol (Balabanın hamamı şimdi Askerî hastaneye) diğer kolu (Hüsnü güzel hamamına) gider.

84 — İnkaya suyu:

Bursanın garbında bulunan (İnkaya) köyünün şarkında büyük bir magaranın içindedir. Magaranın şimalden olan bir yarıntıdan girildikte 20 metre ileride 5 metre murabbaı bir sahaya kayalar arasından dökülen suyu görürüz. Garptan gelen diğer iki su da buraya dökülür. Bu sahaya dökülen sular ayni yerde kaybolur. Büyük bir kısmın garba doğru gittiği su seviyesinde yapmış olduğu anafordan anlaşılmaktadır.

Bu mağaraya su tetkikatı yapmak üzere ilk giren adam olduğumu tahmin ediyorum. Su havzasına kadar gidebilmek için insan girecek kadar yol olmadığından günlerce bu yolun açılmasile uğraşıldıktan sonra su havzasına gidilebilmiştir.

Magara içindeki bu suya yaptığım boya tecrübelerinden suyun bir kısmı köyün garbındaki dere yanından bir kısmı da şimalden çıkmıştır. Mikyası ma derecesi 18 olan bu su hal hazırda boşa akıyor. Büyük bir kaynaktır.

85 — Çongara suyu:

Bursa - Orhaneli şosasının üstünde ve Çongara köyüne varmadan sol tarafta büyük bir kayanın dibinden çıkmaktadır.

Bu su şosanın altındaki değirmene ve nihayet dereye dökülür. Kuvvetli bir menbadır. Menba civarı yeşillik ve suyun aktığı yerler küçük şelâlelerle doludur. Yazın Bursalılar eğlenmek için gelirler.

İnkayadaki magaradan çıkan suyun bu menbaın bir damarı olması çok muhtemeldir.

86 — Güvem pınarı:

Çongaranın Bursa yolu üzerinde çıkar ve Abdal Murat türbesi yanındaki hayrattan sonra Alaca hırka mahallesine gelir.

87 — Kara Mehmet pınarı:

Bursanın cenubunda ve Çongara köyü arazisinde çıkan bu su bu gün tarlalara akmaktadır. Eskiden Pınarbaşı mahallesine kadar gelirdi.

88 — Göl pınar:

Kara Mehmed pınarı altında olup künk tesisatla pınarbaşı mahallesine gelir.

89 — Hacı İsmail çeşmesi suyu:

Bursanın cenubunda ve Seydi Nasır mevkiindeki yolu cenuba doğru takiben giderken yolda bir çeşmeye rastlarız. Bu çeşmenin 10 metre şarkındaki menba Hacı İsmail çeşmesi suyudur. Çeşmeden artan su bir metre yanından geçen (Göl pınar) su yoluna birleşir.

90 — Seydi Nasır suyu:

Seydi Nasır mevkiinde kireç ocağının üstündedir. İki menbadır. Lâğım ve künk tesisatla (Seydi Nasır, Hıdırlık) mahallelerine gelir.

91 — Asa suyu:

Bu su (Nâip, âsâr) diye de anılır. Halkın kullandığı (Âsa) dır. Alaca hırka köprüsünü kateden Naip derenin garbında ve dere kenarındadır. Menba dere seviyesinden 7 metre derindir. Buradan şimale doğru giderken köprüye varmadan evler önünde bir çeşmesi vardır. Köprünün garbından geçerek bir kaç eve bilhassa (Yoksul evine) ve nihayet Koca Naip mahallesine kadar gider.

Bir kaç âsa suyu daha vardır; onlar da sırası geldikçe yazılaçaktır.

92 — Saray suyu:

Gökdere su deposuna varmadan birinci köprünün 5 metre ilerisindedir. 15 senedenberi haraptır. Menbaı derenin taşması dolayısile kapanmış bir vaziyettedir. Derenin şarkında küçük, küçük sızıntılar vardır. Gökdereye akar.

94 — Kavak suyu:

Bursanın cenubunda ve Gökdere mecrasının garbındadır. Şehrin iyi suları arasında olan ve vaktile şehrin merkez mahallelerine gelerek Kayan camii sadırvanına ve nihayet (Demirtaş istasyonuna) kadar inen bu su bugün şehrin merkezine (Atatürk anıdı) arkasına kadar gelebilmektedir.

Münür paşanın valiliği sıralarında bu su üzerinde çok çalışıldığı

ve bazı yerlere demir boru konduğu ve hattâ cami kebir civarında bir kaç da hayrat çeşme yaptldığı bu günkü metrûkâtından anlaşılmaktadır.

Kavak suyu (12) menbaın birleştirilmesile çoğaltılmış ve (Kavak) namı altında şehre getirilmiştir.

Kavak menbaının bulunduğu yer:

Gökdere su deposunun cenubunda (Elma çukuru - Süleymaniye) köyüne giden yolu takip ederek yol ordasında bir çeşme ve etrafında büyük kestane ağaçlariyle çevrilmiş bir sahaya geliriz. Bursası (Şeh Gani) korusu namile maruftur. Çeçmeye (orta çeşme) ismi verilmiştir.

Çeşmenin şarkındaki patekayi takip edince sağda orta bir kestane ağacına rastlarız. İşte bu ağacın cenubunda 10 metre yukarda sık bir fundalık içindedir. Menbaın üst tarafından Elma çukuru köyü yolu geçer. Mıkyası ma derecesi (5) dir. Künk tesisat vardır.

95 — Menşur suyu

Kavak sularının başı sayılan bu gümrah ayni zamanda mikyası ma derecesi 4 olduğuna göre asıl kavaktan daha iyi olduğu anlaşılmakta ise de bugün yollarının harap olması yüzünden maalesef boşa akmakta ve istifade edilememektedir.

900 rakımlarda olan bu suyun mevkii:

Elma çukuru köyü yolu üzerinde (Şeh Gani) korusu mevkiinden şarka doğru ayrılan patekayı takip ederek uzun oluk dereresini ve (Bekirin tarlası) namile maruf tarlayı geçer, sağda (Ayıcı pınarı) suyunu bırakarak yolumuza devam ederiz. Sağda bir çeşme ve yanında pateka yolu da geçerek (çifte çeşmeler) mevkiine ve bunu da geçtikten sonra (Menşur) suyu başına geliriz. Menbaın bulunduğu yer düzlük ve şarkından (Gökdere) suyu geçer. Garp tarafı (Münür paşa, Kurbağalık) menbalarıdır. Cenubu (Karabayırlar) ve (Karabelene) giden patekaya yoldur. Menbaın başında kuru kanal vardır. 30 metre sonra künk tesisat başlar.

96 — Kurbağlık suyu:

Menşur suyunun garbındadır. Menbaın bulunduğu yer düzlük bir

saha ve garptan 975 rakımdan ve cenuptan 960 rakımdan ve şimalden 910 rakımdan gelen sular bu düzlük sahada kuru bir kanala toplanarak evvelâ şarka yüz metre sonra şimale doğru künk tesisatla menşur hattına doğru ilerler ve orada birleşir.

Menbaın şimalindeki yol (Elma çukuru köyüne) şarkındaki yol menşur suyuna gider. Asırdide üç kestane ağacı vardır. Zümrüt yeşillik ve mühim bir su havzasıdır. Mikyası ma. 4 dür.

97 — Münür paşa suyu :

Kurbağlık mevkiinin cenubundan gelen ve kurbağlık mevkiindeki suya birleşen sudur. Münür paşa Bursada vali iken bu suya çok emek vermiş ve bazı yerlere de demir boru koydurmuş olduğu görülmüştür. Mikyası ma derecesi 5 dir.

98 — Kirez dibi kaynağı :

Münür paşa ve kurbağlık suları birleşip menşur hattına gelirken patika yolun cenubundan gelen ve burada bu hatla birleşen sudur.

99 — Sarı su :

Münürpaşa, kurbağlık suları birleşip şimale doğru gelirken patika yolun garbından gelip burada bu hatta birleşen sudur. Menba civarı toprakları dahi sarıdır. Menba pek güzel gözükmektedir.

100 — Çifte çeşmeler kaynağı :

900 rakımdan gelen menşur 975 rakımdan gelen kurbağlık, Münür paşa suları künk tesisatla şimale doğru gelirken yolda bir çeşme vardır. Bu çeşmeye dökülen suya karışan (Çifte çeşme) kaynağı bu çeşmenin 60 metre garbında ve 855 rakımdan künkle gelmektedir. Menbaın garbı (Ayıcı pınarları) cenubu (Kurbağlık) menbalarıdır. Mikyası ma derecesi 4 dür.

101 — Ayıcı pınarı :

Menşur su hattının cenubunda ve 350 metre kadar yukarıdadır. Elma çukuru köyünden Süleymanın tarlasından çıkar ve lağım vasıtasile menşur hattına birleşir. Menba garbında üç kaynak daha vardır.

Mikyası ma derecesi 4 dür.

102 — **Arif kolu** :

Ayıcı pınarı kaynağının 50 metre garbındadır. Ayıcı pınarı hattına birleşir.

103 — **Erikli pınarı** :

Arif efendi kolu menbaının şimalinde ve menşur su hattının 3 metre üstündedir. Bir kaya içinden çıkan ve etrafında bir kaç erik ağacı bulunan bu suyun mikyası ma derecesi 2 dir. Menşur hattına birleşir.

104 — **Uzun oluk** :

Elma çukuru köyü yolu üzerinde çıkan bu su şimale doğru ilerleyerek orta çeşmeye birleşir. Mikyası ma derecesi 5 dir.

105 — **Çerkez pınarı** :

Elma çukuru köyü yolunun garbında ve (Kömürcü düzü) nam mevkidedir. 3 metre şimalinden geçen (Kavak suyu) hattına birleşir.

106 — **Kaya dibi menbaı** :

Kavak suyu hattı (Alaşar) deresinden geçmezden evvel şarktan kefeke taşlar arasından sızan ve önünde bir yalak olan bir sudur. Kavak hattına birleşir.

107 — **Davutkadı suyu** :

Davutkadı mahallesinde mezarlık yanındaki bahçeden çıkan bu su bu gün Mehmedin idaresinde bulunan dökümhaneye oradan da incirli caddesindeki büyük çeşmeye gelir.

108 — **Kaplıkaya** :

Uludağda (Zobran dere, Kızpınarlar, Sarı alan) derelerinin birleşmesile (Kaplıkaya) namı altında Bursa ovasına iner. Bu dere Gülpınar mevkiinin şarkından geçerek şimale doğru ilerler ve 426 rakımda dere içerisinde bir bent vasıtasile ikiye ayrılır. Bir kısmı şarka doğru (Cumalı kızık) köyüne bir kısmı şimale doğru ilerler ve 416 rakımda bir taksime dökülür. Taksimden bir kol alt taraftaki un ve şayak değirmenine ve nihayet açık bir vaziyette (Değirmenli kızık)

Hikâye :

Şimdi karımı seviyorum

Yazan : İSMET BOZDAĞ

— O kadar gayret etmeme rağmen karımı sevemiyorum dostum .. Ve bu hal devam ettikçe ruhumu muazzeb ediyor..

Halbuki izdivaçtan neler beklemiştim.. Sevgiyle bana kollarını açacak bir kadın. . Mes'ud bir yuva.. Şiir kadar ince çocuklar... Vs.. Bunların ne büyük bir aldanış olduğunu evlendikten ve çoluk çocuk sahibi olduktan sonra daha iyi anladım .. Şimdi iyice biliyorum ki, hiç bir şey tasavvur edildiği kadar güzel değildir Ve hiç bir tatmin arzu kadar lezzetli olamaz ...

— Ben öyle zan etmiyorum Necmi! Biz insanlar ve ekseriyetle erkekler birer miyobuz .. Bakışlarımız daima güzellikleri uzaklarda arar; Saadeti topraktan daima yüksekte yıldızların arasında bulmağa çalışır.

Sana biraz dikkatli olmanı tavsiye edeceğim .. Karına nüfuz etmeye çalış ... Onun duygularının içine girmeye, onu yaşamağa gayret et .. Göreceksin ki şikâyetin, aşka ve onu anlamadan geçmiş günlerin için pişmanlığa dönecektir . Bak sana karımı nasıl sevdiğimi anlatayım:

— " Karımla büyük babalarımızın zamanında olduğu gibi sevişmeden hattâ tanışmadan evlendik.. Bana zengin ve güzel olduğundan bahs ettiler . Annem medh etti . Babam tasvib eder göründü. Nişan ve nikâhımız bir günde ve haftasında da düğünümüz yapıldı .. İlk gece karımla yatmazdan evvel yarım saat kadar konuştuk . Bu ilk uzun görüşmemizdir.

Karım çirkin değildi; Güzel de olmadığı gibi .. Her şeyimi titiz bir itina ile düşünüyor, ihtiyaçlarımı arzularımı benden evvel seziyor ve karşı-

lıklarını hazırlıyordu. Üç senelik izdivaç hayatımızda bir gün bile gürültü yapmamıştık. Ruhlarımızda elektrikli bir hava his eder etmez o dikişinin ben kitaplarımın üzerine eğiliyorduk.. Memnun, fakat mes'ut değildim.. Anlaşabilmiştik.. Fakat kaynaşmak mümkün olamıyordu.

Karımla beraber mensup olduğumuz bir hayır cemiyeti bir gün hasılatını fakir çocuklara yardıma hasredecek bir müsamere tertibini düşündü. Oynanacak piyeste bizde birer rol aldık. Fakat ne gariptir ki karıma primadonnalık bana da jonpromiyerlik düştü.. Karım operada şarkı söyliyen genç bir kız rolünü oynayacak, ben de bu genç kızın terk edilmiş bir zengin sevdalısı rolünü temsil edecektim. Fakat mevzu icabı karıma ilân aşk etmem, dizlerine kapanıp yalvarmam icab ediyordu.. İlk hamlede bu bana o kadar gülünç, o kadar yapılması imkânsız göründü ki, rolümü değiştirmeyi düşündüm. Mevkiin nezaketi yüzünden tasavvurumu yapamadım., Ve piyesin ilk provası geldi çattı.

O günü hiç unutamıyacağım... Karım her günkü gibi giyinmişti. Beyaz yüzü yine boyasız, saçları yine sade, iskarpinleri yine kısa ökçeliydi. Yalnız dudaklarına ve yüzünün kulaklarına yakın fazla soluk yerlerine hafif bir ruj sürmüştü.. Nihayet onunla yalnız, karşı karşıya kalacağımız sahne geldi.. Rolümün zarurî icabı olarak karımın dizlerine kapanıyor ve gözlerinin içine yalvaran bakışlarımla bakıyorum... O anı size nasıl anlatabilirim. Hiç bir zaman dikkat etmek lüzumunu duymadığım o gözlerin mağrur, keskin, kendisine râm eden müthiş bakışlarını anlatmamın imkânı var mı?. İçi çini döşenmiş gibi mavi bir denizin, için için kaynayan kımıltılı mağrur halini düşünün! İşte karımın gözleri bu kadar büyüleyici ve râm ediciydi..

. . . Artık rolümü unutmuştum... Beni, onun sıcak ve yakan bakışları hava gibi kuşatmıştı... İçimde senelerden beri lâkayt göksümde yatan bu başı avuçlarımın arasına almak ve seni seviyorum demek ihtiyacı çıldırıyordu.

Ben inkıyad ettikçe o zalimleşiyor... Sanatkâr dudaklarından efsanevî bir şırıltı ile dökülen şarkının ölümü cazip yapan nağmeleri içinde eriyorum.. O, terk ediş sahnesinin son jestini yaparken gözlerimden ona uzanan ruhum bir göz yaşı damlası halinde titriyor ve adını bir inilti ile çağırıyorum:

— Sara . .

Temsilin ikinci üçüncü provasını yaptık.. Üst üste 15 defa oynandı .. Her seferinde beni ve karımı san'atkârlıkla itham ettiler. (!) Bizden temsilin fevkalâde muvaffakiyeti dolayısile bir yenisini rica edenlere kulaklarımızı tıkayarak izdivacımızın üçüncü yılında bal ayı seyahatine çıktık ...

Şimdi karımı kendimden evvel seviyorum.. Onun için yapamıyacağım hiç bir fedakârlık yoktur.. En büyük ve çaresiz pişmanlığım karımı anlamadan geçmiş üç yılımdır..

İSMET BOZDAĞ

Bir doğum

Mecmuamız yazı işleri müdürü Felsefe muallimi Namdar Karatayın 4 Ağustos 1941 Pazartesi günü İstanbulda bir erkek çocuğu dünyaya gelmiş ve ismi „ Başak „ konmuştur... ULUDAĞ bayan Süeda Karatay ve bay Namdar Karatayı tebrik ve Başağa bereketli saadet ve ömür temenni eder.

Halkevi çalışmaları

Temmuz

Konferanslar :

1 — Dr. B. Fevzi Aybers tarafından (Tifo hastalığı ve korunma çareleri)

2 — Avukat B. Hulûsi Köymen tarafından (Montrö) zaferi hakkında

3 — B. Hayri Gürmen tarafından (Lozan)

4 — Y. Mimar Sedat Çetintaş tarafından (Sıhhat ve terbiye bakımından ideal ev) mevzulu birer konferans verilmiş ve bu konferanslarda 7000 vatandaş bulunmuştur.

Temsil ve Sinema :

8 Piyes temsil edilmiş ve 16 defa meydanda sinema gösterilmiştir. Bunları da 37000 kişi seyretmiştir.

Toplantılar :

Yardımsevenler cemiyeti 44 bayanın iştirakile iki defa toplantı yapmıştır.

15 Doktorun bulunduğu tıbbî toplantıda (Çocukların yaz ishali ve gıda bozukluğu) hakkında konuşmalar yapılmış ve iki hasta üzerinde tetkiklerde bulunulmuştur.

Kurslar :

Mandolin, Halk sazları, Resim, Fotoğraf, Güreş, Masa tenisi faaliyetine devam edilmiş ve bu çalışmalarda 903 kişi bulunmuştur.

Kütüphane :

Umumî kütüphaneye 600, Çocuk ve talebe kütüphanesine 284 kişi gelmiş ve muhtelif kitap, gazeteler okumuştur.

Sıhhî muayene :

Diş, Kulak, boğaz, burun muayenehanelerinde 37 hastaya bakılmıştır

HALKEVİ DERGİLERİ

Çıkaran Halkevi	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	,,
Amasya	Yeşilırmak	,,
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çorlu	,,
Bafra	Altın yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	,,
Burdur	Burdur	,,
Bursa	Uludağ	,,
Çorum	Çorumlu	—
Denizli	İnaç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	,,
Elâziğ	Altan	,,
Eminönü	Yeni Türk	,,
Eminönü	H. B. Haberleri	İki aylık
Erzurum	Atayolu	Aylık
Eskişehir	Halkevi	,,
G. Antep	Başpınar	,,
Giresun	Aksu	,,
İsparta	Ün	,,
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kayseri	Erciyaş	Aylık
Kars	Doğuş	,,
Konya	Konya	,,
Manisa	Gedis	,,
Mersin	İçel	,,
Milâs	Yeni Milâs	,,
Muğla	Muğla	,,
Niğde	Akpınar	,,
Niksar	Ülker	,,
Trabzon	İnan	,,
Tire	K. Menderes	İki aylık
Samsun	XIX Mayıs	Aylık
Sinop	Dıranaz	,,
Sivas	IV Eylül	,,
Urfa	Ocak	,,
Yozgat	Bozok	,,
Zonguldak	Karaelmas	Üç aylık

15 Kuruştur.

BURSA : VİLÂYET MATBAASI